

MOORE

«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ

ХҚЕС сәйкес дайындалған

2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдың

Қаржы есептілігі

Мазмұны

Тәуелсіз аудиторлар есебі

Қаржы есептілігі

Қаржылық жағдай туралы есеп	1
Кірістер мен шығыстар және өзге де жиынтық табыс туралы есеп.....	2
Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп.....	3
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп	4

Қаржы есептілігіне ескертулер және есептік саясатының негізгі ережелері

1. Жалпы ақпарат	5
2. Қаржы есептілігін дайындау негіздері	5
3. Ақша қаражаттары	7
4. Банк салымдары	8
5. Сатуға арналған қолда бар инвестициялар	8
6. Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	8
7. Негізгі құрал-жабдықтар	9
8. Өзге активтер	10
9. Сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер	10
10. Капитал және резервтер	10
11. Сыйақы мен шығындар сараптамасы	12
12. Қаржылық табыстар	12
13. Жалпы және әкімшілік шығыстар	13
14. Табыс салығы.....	13
15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты	14
16. Шартты және ықтимал міндеттемелер	23
17. Байланысты жақтармен жасалатын операциялар	24
18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері	25
19. Есеп беру күнінен кейінгі жағдайлар	34

1134

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАР ЕСЕБІ

«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ акционерлеріне

Пікір

Біз «ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ (ары қарай – «Компания») 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдай туралы есебін, кірістер мен шығыстар және өзге де жиынтық табыс туралы есебін, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есебін және капиталдағы өзгерістер туралы есебін, сонымен қатар қаржы есептілігіне ескертүлер мен есеп саясатының негізгі ережелерін қамтитын қаржы есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікіріміз бойынша, берілген қаржы есептілігі Компанияның 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдайын, сонымен қатар осы күнге аяқталған жыл үшін оның қаржы нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысын Халықаралық қаржы есептілігі стандарттарына (ары қарай – «ХҚЕС») сәйкес шынайы және барлық елеулі аспектілерін көрсетеді.

Пікір білдіруге негіз

Біз Халықаралық аудит стандарттарына (ары қарай – «ХАС») сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттар бойынша біздің міндеттеріміз есебіміздің «Қаржы есептілігі аудитіне аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз бухгалтерлер үшін халықаралық әдеп стандарттары кеңесінің Кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп кодексі (ары қарай – «БХӘСК Кодексі») мен Қазақстан Республикасындағы біздің қаржы есептілігі аудитіне қатысы бар этикалық талаптарға сәйкес Компанияға тәуелсіз болып табыламыз және біз осы талаптармен БХӘСК Кодексіне сәйкес өзге этикалық міндеттерді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізге негізді қамтамасыз ету үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп есептейміз.

Қаржы есептілігі үшін басшылық пен корпоративтік басқару өкілеттілігіне ие тұлғалардың жауапкершілігі

Компания Басшылығы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындау және шынайы табыстау, сондай-ақ, Компанияның пікірінше ықпалсыз әрекеттер немесе қателерден болатын елеулі бұрмалауы жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ішкі бақылау жүйесін қамтамасыз етуіне жауапты.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде Басшылық Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау үшін, үздіксіз қызметке қатысты мәліметтерді тиісті жағдайларда жария ету үшін және Басшылық Компанияны жоюды, қызметін тоқтатуды көздеу жағдайларын немесе қызметті жою мен тоқтатудан басқа баламаның жоктығының болмағандығын есепке алмағанда, қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде есептілікті дайындау үшін жауапты болып табылады.

Корпоративтік басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылау үшін жауапты болып табылады.

Қаржы есептілігі аудитіне аудитордың жауапкершілігі

Біздің аудитіміздің мақсаты қаржылық есептілікте ықылассыз әрекеттер немесе қателер нәтижесінде пайда болатын жалпылай маңызды бұрмалаулардың жоқ екендігі туралы толықтай сенімділікке ие болу және пікірімізді білдіретін тәуелсіз аудиторлар есебін шығару. Жеткілікті сенімділік сенімділіктің жоғарғы деңгейі болып табылады, алайда, ХАС сәйкес жүргізілген аудит маңызды бұрмалауларды, егер бар болса, әрқашан анықтай алатындығына кепілдік бере алмайды. Бұрмалаулар ықылассыз әрекеттер немесе қателер салдарынан орын алуы мүмкін, және, егер басқалардан бөлек немесе бірге қаржылық есептілікті пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне ықпал ете алса, олар маңызды деп қаралады.

Біздің аудитте ХАС сәйкес кәсіби пайымдаманы қолданамыз және аудитті жоспарлау мен жүргізу барысында кәсіби күмәншілдік қағидасын басшылыққа аламыз. Сонымен қатар:

- Ықылассыз әрекеттер немесе қателер салдарынан болған қаржылық есептіліктің маңызды бұрмалау қауіптерін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерді табу үшін аудиторлық тәсілдерді жасаймыз және қолданамыз, және өз пікірімізді білдіру үшін толық және тиісті аудиторлық дәлелдерді аламыз. Ықылассыз әрекеттер салдарынан пайда болатын маңызды бұрмалауларды таппау қауіпі қателер салдарынан пайда болатын маңызды бұрмалауларды таппау қауіпінен жоғарырақ, өйткені ықылассыз әрекеттерге келісім, алдау, әдейі қалдырып кету, ақпаратты бұрмалап беру немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өту әрекеттері жатады.
- Аудит процесінде қолдану үшін қалыптасқан жағдайда пайдалана алатын аудиторлық тәсілдерді жасау мақсатында, бірақ Компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, ішкі бақылау жүйесін зерттейміз.
- Қолданыстағы есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалардың негізділігін, басшылық дайындаған ақпараттың тиісті түрде ашылуын зерттейміз.
- Басшылықтың қызмет үздіксіздігі қағидасын қолдану заңдылығы туралы және Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін жағдайдарларға байланысты елеулі белгісіздікті анықтайтын аудиторлық дәлелдер негізінде қорытынды жасаймыз. Елеулі белгісіздіктің бар екендігіне көз жеткізген жағдайларда біз аудиторлық есебімізде қаржылық есептілікке жасалатын ескертулерге назар аударуымыз қажет немесе тиісті деңгейде ақпаратты ашпау жағдайында пікірімізді өзгертуіміз қажет. Біздің тұжырымымыз есебіміздің дайындалу күніне алынған аудиторлық дәлелдерге негізделеді. Алайда, келешектегі оқиғалар немесе шарттар Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыра алу қабілетіне әсер етуі мүмкін.
- Қаржылық есептіліктің жалпы құрамын, құрылымын және мазмұнын, сонымен қатар, ақпараттың ашылуын, осыған негізделген операциялар мен оқиғалардың дұрыстығын қамтамасыз етілуін бағалаймыз.

Біз Компанияны басқаратын тұлғаларға жоспарланған аудит көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ, аудит барысында көзге түскен маңызды аудиторлық ескертулер, ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы хабар береміз.

Бекітемін

Василий Никитин
Аудитор, біліктілік куәлігі
№ 0000507, 2001 жылдың 08 ақпаны
Басқарушы серіктес
«Moore Kazakhstan» ЖШС
2023 жылғы 28 сәуір

Асхат Лепесов
Аудит серіктесі

Қазақстан Республикасының Қаржы Министрлігімен 2022 жылдың 16 маусымында берілген аудиторлық қызметпен айналысу құқығын беретін № 22011362 мемлекеттік лицензия

мың теңге

АКТИВТЕР

	Еск.	2022	2021
Ақша қаражаттары	3	21,855	140,272
Банк салымдары	4	709,838	1,585,904
Сатуға қолда бар инвестициялар	5	2,747,548	1,541,476
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	6	26,016	32,295
Өтелетін табыс салығы		—	36,653
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	9(ә)	5,436	1,445
Негізгі құрал-жабдықтар	7	277,966	270,795
Материалдық емес активтер		630	431
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер		8,721	18,855
Өзге активтер	8	90,469	78,567
ЖИЫНЫ АКТИВТЕР		3,888,477	3,706,693

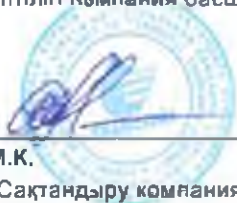
МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек		20,270	11,934
Төленетін табыс салығы		56,353	—
Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резерв	9(ә)	343,259	314,919
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв	9(ә)	309,008	341,376
Өзге міндеттемелер		8,922	19,031
Жалдау міндеттемелері		13,747	23,663
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	14(ә)	36,581	78,392
		788,140	789,315

КАПИТАЛ МЕН РЕЗЕРВТЕР

Акционерлік капитал	10(ә)	1,700,000	1,700,000
Резервтік капитал		10,000	10,000
Сатуға қолда бар инвестицияларды қайта бағалау қоры	10(ә)	(141,263)	102,694
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қоры	10(б)	172,215	165,723
Таратылмаған табыс		1,359,385	938,961
		3,100,337	2,917,378
ЖИЫНЫ КАПИТАЛ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕР		3,888,477	3,706,693

Бұл қаржы есептілігі Компания басшылығымен 2023 жылы 28 сәуірде мақұлданды және басшылық атынан қол қойылды:

Исмагулов М.К.
«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ
Басқарма төрағасы

Цхай А.А.
«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ
Бас бухгалтері

мың теңге	Еск	2022	2021
Сақтандыру жарналары, жалпы сома	11	610,667	630,803
Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резервтің өзгеруі	9(a), 11	(28,340)	89,474
Еңбек сіңірілген сақтандыру жарналары		582,327	720,277
Сақтандыру төлемдері	9(a), 11	(379,842)	(544,563)
Сақтандыру шығындарын үйлестіру бойынша шығыстар	11	(4,059)	(6,689)
Қайта сақтандырушының үлесін шегергендегі сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резервтердің өзгеруі	11	36,359	(9,590)
Жиыны сақтандыру төлемдерін жасау бойынша шығыстар		(347,542)	(560,842)
Комиссиялық шығыстар	11	(137,489)	(175,187)
Сақтандыру қызметі бойынша табыс (шығын)		97,316	(15,752)
Пайыздық табыстар	12	155,827	175,332
Қаржылық шығыстар		(2,738)	(3,622)
Инвестициялармен жасалатын операциялар бойынша таза пайда	5	366,909	4,281
Курс айырмасынан табыс		121,811	44,838
Инвестициялық әрекет табысы		641,809	220,829
Жалпы және әкімшілік шығыстар	13	(211,852)	(234,714)
Күмәнді берешектер бойынша резерв қалыптастыру	6	(18,692)	(12,358)
Өзге операциялық кіріс (шығыс), нетто		181	(4,621)
Операциялық шығыстар		(230,363)	(251,693)
Салық салуға дейінгі табыс (шығын)		508,762	(46,616)
Табыс салығы бойынша шығыстар	14(a)	(99,706)	(23,878)
Жыл бойынша таза табыс (шығын)		409,056	(70,494)
Салық салынғаннан кейінгі өзге жиынтық (шығыс) табыс			
Нәтижесінде пайда немесе зиян құрамына қайта жіктелуі мүмкін баптардың барлығы:			
Сатуға қолда бар инвестициялардың өділ бағасын түзету	10(ө)	(243,957)	177,981
Нәтижесінде пайда немесе зиян құрамына қайта жіктелуі мүмкін емес баптардың барлығы:			
Негізгі құрал-жабдықтардың өділ бағасын түзету	10(б)	17,860	17,018
Өзге жиынтық (шығыс) табыс		(226,097)	194,999
Жиыны жиынтық табыс		182,959	124,505

мың теңге

ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

Салық салуға дейінгі табыс (шығын)

Түзетулер:

Қайта сақтандырушының үлесін шегергендегі резервтегі өзгерістер

Курс айырмасынан іске аспаған пайда

Тозу және амортизация

Инвестициялармен жасалатын операциялар бойынша таза пайда

Негізгі құрал-жабдықтардың шығуынан шығын

Пайыздық табыстар

Қаржылық шығыстар

Күмәнді берешектер бойынша резерв қалыптастыру

Ақша қаражаттарының айналым капиталының өзгеруіне дейінгі операциялық қызметте қолданылған қозғалыс

Операциялық активтер мен міндеттемелердің өзгеруі:

Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің (көбеюі) азаюы

Өзге активтердің (көбеюі) азаюы

Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешектің көбеюі (азаюы)

Өзге міндеттемелердің (азаюы) көбеюі

Табыс салығын төлеуге дейінгі операциялық қызметтен ақша қаражаттары

Төленген табыс салығы

Операциялық қызметте қолданылған таза ақша қаражаттары

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

Негізгі құрал-жабдықтарды сатып алу

Материалдық емес активтерді сатып алу

Негізгі құрал-жабдықтарды сатудан түсімдер

Сатуға арналған қолда бар инвестицияларды сатып алу

Сатуға арналған қолда бар инвестицияларды сатудан кіріс

Кері репо операцияларын сатып алу

Кері репо операцияларын өтеу

Алынған пайыздар

Банктегі депозиттердің өзгеруі

Инвестициялық (қызметте қолданылған) қызметтен таза ақша қаражаттары

ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

Жалдау төлемдері

Қаржылық қызметте қолданылған таза ақша қаражаттары

Ақша қаражаттарының таза азаюы

Жыл басындағы ақша қаражаттары

Айырбастау курсы өзгеруінің ақша қаражаттарына әсері

Жыл соңындағы ақша қаражаттары

АҚШАЛАЙ ЕМЕС ОПЕРАЦИЯЛАР

Банк салымдары шарттары бойынша есептелген сыйақылардың капиталдандырылуы

Банк салымдары шарттары бойынша есептелген сыйақыдан ұсталынған табыс салығы

Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қорының есебіне

негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау

Еск.	2022	2021
	508,762	(46,616)
9	(8,019)	(79,884)
	(121,811)	(44,838)
13	23,064	22,115
5	(366,909)	(4,281)
	929	7,108
12	(155,827)	(175,332)
	2,738	3,622
6	18,892	12,358
	(98,381)	(305,748)
	(12,413)	7
	(11,902)	23,498
	8,336	(2,592)
	(10,109)	10,381
	(124,469)	(274,454)
	(1,686)	—
	(126,155)	(274,454)
7	(14,183)	(24,254)
	(284)	(491)
	12,886	6,500
	(3,048,154)	(746,614)
	2,067,104	986,289
	(305,788)	—
	302,602	—
	65,465	153,505
	900,648	(95,951)
	(19,704)	278,984
	(9,977)	(10,323)
	(9,977)	(10,323)
	(155,836)	(5,793)
	140,272	148,891
	37,419	(2,826)
3	21,855	140,272
	13,750	8,699
4	8,705	16,732
7	22,325	21,272

«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп
2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл бойына

мың теңге	Акциянерлік капитал	Резервтік капитал	Сатуға қолда бар инвестицияларды қайта бағалау қоры	Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қоры	Таратылмаған табыс	Жиыны капитал
2021 жылдың 1 қаңтарына	1,700,000	10,000	(75,287)	161,327	996,833	2,792,873
Жылдың таза шығыны	—	—	—	—	(70,494)	(70,494)
Табыс салығын шегергендегі сату үшін қолда бар инвестицияларды қайта бағалау	—	—	177,981	—	—	177,981
Табыс салығын шегергендегі негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау	—	—	—	17,018	—	17,018
Жалпы жиынтық табыс	—	—	177,981	17,018	(70,494)	124,505
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қорын қайта жіктеу	—	—	—	(12,622)	12,622	—
2021 жылдың 31 желтоқсанына	1,700,000	10,000	102,694	165,723	938,961	2,917,378
Жылдың таза табысы	—	—	—	—	409,056	409,056
Табыс салығын шегергендегі сату үшін қолда бар инвестицияларды қайта бағалау	—	—	(243,957)	—	—	(243,957)
Табыс салығын шегергендегі негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау	—	—	—	17,860	—	17,860
Жалпы жиынтық табыс	—	—	(243,957)	17,860	409,056	182,959
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қорын қайта жіктеу	—	—	—	(11,368)	11,368	—
2022 жылдың 31 желтоқсанына	1,700,000	10,000	(141,263)	172,215	1,359,385	3,100,337

1. Жалпы ақпарат

(а) Ұйымдастыру мен қызметі

«ТрансОйл» Сақтандыру компаниясы» АҚ (ары қарай – «Компания») – Қазақстан Республикасында тіркелген акционерлік қоғам. Сафина Мұратқызы Мадина ханым акционер және бақылау тарабы болып табылады.

Компанияның 2016 жылдың 6 қаңтары №2.1.42 жалпы сақтандыру секторында сақтандыру қызметін жүзеге асыруға Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – «ҚРҰБ») берген, 2019 жылғы 4 сәуірде қайта ресімделген, лицензиясы бар.

Компания келесі топтар бойынша әр түрлі сақтандыру өнімдерін ұсынады:

- сақтандырудың ерікті түрі: жазатайым жағдайлардан сақтандыру, автомобиль, әуе және темір жол көлігін сақтандыру жүктерді сақтандыру, мүлкті залалдан сақтандыру, автомобиль және әуе көліп иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілікті сақтандыру, азаматтық жауапкершілікті сақтандыру, титулдық сақтандыру;
- сақтандырудың міндетті түрі: көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру, тасымалдаушының жолаушылар алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру, экологиялық сақтандыру қызметі үшінші тұлғаларға зиян келтіру қаупімен байланысты объектілер иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру, жеке нотариустардың азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру;

Компанияның бас кеңсесі келесі мекен-жай бойынша тіркелген және орналасқан: Қазақстан, 050057, Алматы, Мұстафа Әзтүрік, 7а. 2022 жылдың 31 желтоқсанында Компанияның Ақтөбе, Атырау, Қарағанды, Павлодар, Жамбыл, Щучинск қалаларында 6 филиалы бар (2021: 7 филиал).

(ә) Шаруашылық қызметін Қазақстанда жүзеге асыру шарттары

Компанияның қызметі негізінде Қазақстанда шоғырланған. Демек, Компания Қазақстанда бизнес жүргізуге төн экономикалық, саяси және әлеуметтік тәуекелдер тәрізді елдік тәуекелге бейім. Аталған тәуекелдерге үкіметтің саясатынан, экономикалық жағдайлардан, салық пен реттеуге қатысты енгізулер немесе өзгерістерден, валюталық бағамның ауытқуынан және келісім-шарттық құқықтарды орындауды қамтамасыз етуден туындайтын мәселелер жатады. Қоса берілген қаржылық есептілігі Компанияның операциялар және қаржылық қызметін бойынша Қазақстанның экономикалық жағдайы әсерін басшылықтың бағалауын көрсетеді. Болашақ экономикалық жағдайлар басшылықтың бағасынан өзгеше болуы мүмкін.

2. Қаржы есептілігін дайындау негіздері

(а) ХҚЕС-на сәйкестілігі туралы мәлімдеме

Осы қаржы есептілігі Халықаралық Бухгалтерлік Есеп Стандарттары бойынша Комитет (ары қарай – «ХБЕСК») жасаған Халықаралық қаржы есептілігі стандарттарының (ары қарай – «ХҚЕС») талаптарына және Халықаралық Қаржы Есептілігін түсіндіру бойынша Комитеттің (ары қарай – «ХҚЕСТК») жасаған түсінірмелеріне (ары қарай – «ХҚЕСТКТ») сәйкес дайындалған.

(ә) Үздіксіздік принципі

Бұл қаржы есептілігі Компания өз жұмысын үздіксіздік негізінде жалғастыра беруі туралы пайымдау негізінде дайындалған.

2022 жылдың 31 желтоқсанына Компанияның таратылмаған табысы 1,359,385 мың теңгені құрады.

Компания қызметтерінің болжамдық бағаларына сараптама жүргізу, берешек пен капиталды міндеттемелерді өтеу, сондай-ақ, сақтандыру қызметіне сұраныстың азаюы, операциялық және капиталды шыныдардың ұлғаюы тәрізді салдарды бағалау нәтижесінде, басшылық Компанияның таратылмаған табысы мен айналым капиталы ақшалай қаражатқа деген болжанған қажеттіліктерді жабуына жетерлік кепілдеме бола алады деп санайды.

Сондықтан, шоғырландырылған қаржы есептілігін дайындау кезінде үздіксіз қызмет қағидасын қолдануды жалғастырады.

(б) Дайындау негізі

Осы қаржылық есептілік 39 «Қаржы құралдары: тану және бағалау» БЕХС-на сәйкес әділ құны бойынша көрсетілетін сатуға арналған қолда бар инвестицияларды қоспағанда, тарихи құн бойынша есепке алу қағидаттарына сәйкес дайындалды және қайта бағаланған құны бойынша есепке алынатын негізгі құралдар (жылжымайтын мүлік) 16 «Негізгі құралдар» Халықаралық стандартына сәйкес келуі.

2. Қаржы есептілігін дайындау негіздері, жалғасы

(в) Функционалдық валюта және өсептілікті беру валютасы

Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы – қазақстандық теңге (ары қарай – «теңге»), ол Компанияның функционалдық валютасы және осы қаржы есептілігін жасауда қолданылатын валюта болып табылады. Теңгемен берілген барлық қаржы ақпараты мыңға (ары қарай – «мың теңге») дейін дөңгелектенген.

(г) Жаңа стандарттар мен түсіндірмелерді қабылдау

Осы қаржылық есептілікті дайындау кезінде Компания 2022 жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енген келесі стандарттар мен түзетулерді қолданды:

- Қаржылық есептілікті дайындаудың тұжырымдамалық негізі (ХҚЕС 3-ке түзетулер);
- 2021 жылғы 30 маусымнан кейін COVID-19-ға байланысты жалдау бойынша жеңілдіктер (ХҚЕС 16-ға түзету);
- Негізгі құралдар: мақсаты бойынша пайдалануға дейінгі кіріс (БЕХС 16-ға түзетулер);
- Ауыр шарттар - шартты орындау құны (БЕХС 37-ге түзетулер);
- ХҚЕС жыл сайынғы жетілдірулер, 2018-2020 жылдар

Жоғарыда аталмыш стандарттар мен түзетулер Компанияның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер еткен жоқ.

(ғ) Әлі қолданысқа қабылданбаған жаңа стандарттар мен түсіндірмелер

Осы қаржылық есептілікті дайындау кезінде Компания жаңа жарияланған, бірақ әлі күшіне енген стандарттарды, оларға түсіндірмелерді немесе түзетулерді мерзімінен бұрын қолданбаған. Жаңа стандарттар мен түсініктемелер (төменде сипатталғандай ХҚЕС 9 және ХҚЕС 17-ні қоспағанда) Компанияның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді деп күтілмейді.

ХҚЕС 9 «Қаржы құралдары». Стандарттың соңғы нұсқасы 2014 жылы шығарылды. Бұл стандарт БЕХС 39-ді «Қаржы құралдары: тану және бағалау» ауыстырады. ХҚЕС 9 қаржылық активтерді жіктеуге және бағалауға қойылатын жаңа талаптарды қамтиды. Алайда, ХҚЕС 9 «Қаржы құралдары» және ХҚЕС 4 «Сақтандыру шарттары» қолдануға қатысты түзетулер қызметі негізінен сақтандырумен байланысты ұйымдарға осы стандартты қолдануды кейінге қалдыруға мүмкіндік береді. Компания 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап ХҚЕС 9-а ауысады және қазіргі уақытта жаңа стандарттың 2022 жылғы қаржылық есептілікке және салыстырмалы деректерді қайта есептеуге әсерінің толықтығын бағалауды жүргізеді.

ХҚЕС 17 «сақтандыру шарттары» 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енеді. Бұл стандарт динамикалық актуарлық болжамдарды ескере отырып, алынған сыйлықақы тәсілінен күтілетін ақша ағындарын болжау әдісіне көшуді ұсынады. Динамикалық актуарлық жорамалдар ретінде нарықтық деректер негізінде дисконттау мөлшерлемесі және белгісіздік факторын ескеретін тәуекелдік түзету назарға алынады. Қазіргі уақытта Компания күтілетін ақша ағындарының үлгілерін әзірлеу және 2022 жылғы салыстырмалы деректерді қайта есептеу үшін сақтандырудың негізгі бағыттарын бағалауды жүргізуде.

(д) Есептік бағалауларды және жорамалдарды қолдану

Осы қаржы есептілігін ХҚЕС-на сәйкес даярлау кезінде, басшылық, активтер мен міндеттемелерді көрсету мәселелеріне және шартты активтер мен міндеттемелер туралы ақпаратты ашуға қатысты кәсіби пайымдауларды, болжамдар мен есептік бағалауларды қолданды. Нақты нәтижелер осы бағалаулардан өзгеше болуы мүмкін. Болжамдар және олардың негізінде жасалған есептік бағалаулар оларды өзгерту қажеттілігіне үнемі сарапталып отырады. Есептік бағалаулардағы өзгертулер осы бағалаулар қайта қарастырылған есептік кезең кезінде, және айтылған өзгертулерде көрсетілген барлық кейінгі кезеңдерде танылады. Келесі ескертулерде белгісіздікті бағалауды талап ететін негізгі салалар және есептілік саясатының ережелерін қолдану үдерісінде қалыптасқан және қаржы есептілігінде берілген сомаларға ең қатты әсерін тигізген ең маңызды пайымдаулар туралы ақпарат берілген:

- 5-ескерту – Сатуға арналған қолда бар инвестициялар. Егер, қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген, қаржы активтері әділ құнын белсенді нарықтағы бағалар негізінде анықтау мүмкін болмаса, ол математикалық үлгілерді қоса алатын, әр түрлі бағалар үлгілерін қолдана отырып, анықталады. Осындай үлгілер үшін бастапқы мәліметтер бақыланатын нарық негізінде анықталады, егер бұл қолданбалы болса; басқа жағдайда, әділ құнды анықтау үшін пайымдауды қолдану қажет;
- 6 және 8-ескерту – Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің және өзге активтердің құнсыздану резерві. Құнсыздануды бағалау үшін, Компания төртіп бойынша сақтандыру мен қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің және өзге активтердің мерзімі ұзартылған комиссиялық шығыстардың тексерістерін жүргізеді.

2. Қаржы есептілігін дайындау негіздері, жалғасы

Сенімсіз сомалар мен нақты кредиттік тәуекелдер тура сақтандыру жарналарының жалпы сомасынан шегеріледі. Бұрынғы тәжірибеге негізделген құнсыздану бойынша резервтер, дебиторлық берешек жөнінде тура сақтандыру бойынша сақтандырушылар мен агенттерге/брокерлерге және қайта сақтандыру бойынша контрагенттерге және өзге активтерге қатысты қажет болып табылады.

- 7 ескерту – Негізгі құралдардың әділ құны. Бағалау жылжымайтын мүлктің әділ құнын және активтердің пайдалы қызме- мерзімін анықтау кезінде жасалды.
- 9-ескерту – Сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер. Компанияның ең маңызды өсептік бағалауы – сақтандырудың келісімдері бойынша заладар жөнінде пайда болатын соңғы міндеттемені бағалау болып табылады. Белгісіздіктің, Компания соңында осы шығындар бойынша төлейтін міндеттемені бағалау кезінде, есепке алынуы тиіс бірнеше көздері бар.

Жалпы сақтандыру келісімдері үшін, шығындардың есеп беру күніне мәлімденген күтілетін қорытынды құны үшін де, күтілетін қорытынды құны болған, алайда есеп беру күніне мәлімденбеген, шығындар (ары қарай – «БМЗР») үшін де бағалаулар жасалулары тиіс. Шығындардың қорытынды құны нақты белгіленгеннен бұрын көп уақыт өтуі мүмкін, және полистердің кейбір түрлеріне, БМЗР-ға бухгалтерлік баланста шығындар жөнінде резервтің көбірек бөлігін құрады. Мәлімденген шығындар мен БМЗР құнын бағалаған кезде, басшылық қабылдаған негізгі әдіс – өткен шығындарды реттеу бойынша тенденцияларды келешек шығындарды реттеу тенденцияларын болжау үшін пайдалану. Шығындарды бағалау үрдісінің қосымша бөліктері 17(а) ескертуде берілген. Өткен жылдың шығындарын бағалаудың әр есептілік күніне, ақиқаттылығына қайта тексеріледі де, резервке өзгертулер енгізіледі. Жалпы сақтандыру шығындары бойынша резервтер уақытша ақша құнына дисконтталмайды.

- 14-ескерту – Табыс салығы. Қазақстандық салық, валюта және кеден заңнамасы жиі болып тұратын әр түрлі түсіндірулер мен өзгертулердің нысаны болып табылады. Осындай заңнама жөнінде Компания келісім-шарттары мен қызметіне қатысты қолданылатын басқарманың түсіндірмесін, сәйкес аймақтық немесе мемлекеттік органдар даулауы мүмкін. Осылайша, қосымша салықтар, айыппұлдар мен пайыздар салынуы мүмкін. Салық кезеңдері, сәйкес органдардың қарастырылып отырған жыл алдындағы бес күнтізбелік күн ішінде салықтарды есептеуге қатысты тексерісі үшін ашық болып қала береді. Белгілі бір жағдайларда осындай қарастырулар анағұрлым ұзақ уақытты алуы мүмкін. Басқарманың пікірінше, 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайына сәйкес, оның салық заңнамасын түсінуі негізделген болып табылады және Компанияның сәйкес позициясы салық органдарымен мақұлданылады.
- 15-ескерту – Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты. Әділ құнды тағдау келешектегі ақша ағындарын және дисконттық мөлшерлемені бағалауға негізделген.
- 16-ескерту – Шартты және ықтимал міндеттемелер. Осы ашып көрсету басшылықтан міндеттемелерді бағалау және келешекте ақшалай қаражатының жылыстау ықтималдығын анықтауды талап етеді.

(е) Сегментті есептілік

Компания басшылығына қызметті жоспарлау және бағалау үшін ұсынылатын ақпарат Компанияның өндірістік құрылымына сәйкес дайындалған. Басқару мақсаттары үшін Компания қызметтің, өндірілетін өнімнің және көрсетілетін қызметтердің сипатына сәйкес бірыңғай сегмент ретінде қарастырылады.

3. Ақша қаражаттары

мың теңге

Депдал шоттарындағы ақша қаражаттары
 Банктегі ақша қаражаттары
 Кассадағы бар ақша

	2022	2021
Депдал шоттарындағы ақша қаражаттары	8,270	120,975
Банктегі ақша қаражаттары	7,722	17,634
Кассадағы бар ақша	5,863	1,663
	21,855	140,272

4. Банк салымдары

мың теңге	Өтеу мерзімі	Пайыздық мөлшерлеме	Валюта	Жиыны
2022 жылдың 31 желтоқсанына				
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	Қаңтар 2023	10.40%	Теңге	250,000
«Банк ЦентрКредит» АҚ	Қаңтар 2023	14.00%	Теңге	227,536
«Kaspi Bank» АҚ	Ақпан 2023	12.00%	Теңге	207,000
				684,536
Алынатын сыйақы				25,300
				709,836
2021 жылдың 31 желтоқсанына				
«Сбербанк» АҚ ЕБ	Маусым 2022	7.50%	Теңге	420,500
ВТБ Банкі АҚ ЕБ (Қазақстан)	Қаңтар 2022	8.50%	Теңге	300,000
«Альфа Банкі» АҚ ЕБ	Наурыз 2022	8.00%-8.50	Теңге	300,000
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	Маусым 2022	7.25%	Теңге	250,000
«Банк Хоум Кредит» АҚ ЕБ	Наурыз 2022	10.00%	Теңге	250,000
«Банк ЦентрКредит» АҚ	Маусым 2022	5.25%	Теңге	50,934
				1,571,434
Алынатын сыйақы				14,470
				1,585,904

Банктік салымдар шарттары бойынша есептелген сыйақыдан төлем көзінен 8 705 мың теңге (2021: 16,732 мың теңге) мөлшерінде корпоративтік табыс салығы ұсталды.

5. Сатуға қолда бар инвестициялар

Сатуға қолда бар инвестициялар мерзімі өтпеген және құнсызданбаған құнды қағаздарды қамтиды:

мың теңге	2022	2021
Борыштық құнды қағаздар:		
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің облигациялары	1,690,546	—
Корпоративтік облигациялар	669,159	—
Үлестік құнды қағаздар:		
Корпоративтік акциялар	165,001	1,518,634
Банктерден басқа қазақстандық кредиттік мекемелердің акциялары	22,842	22,842
	2,747,548	1,541,476

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл бойына сатуға қолда бар инвестициялармен жасалатын операциялар бойынша таза пайда 366,909 мың теңгені (2021: 4,281 мың теңге) құрады.

6. Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек

мың теңге	2022	2021
Зиянға жауапты адамға қойылатын талаптар	77,484	72,374
Брокерлар мен агенттердің дебиторлық берешегі	2,387	270
Сақтандырушылардың дебиторлық берешегі	148	278
Өзге дебиторлық бәрешек	900	581
	80,919	73,503
Күмәнді берешектер бойынша резерв	(54,903)	(41,208)
	26,016	32,295

6. Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, жалғасы

Күмәнді берешектер бойынша резервтің өзгеруі келесі жолмен көрсетілген:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	41,208	50,911
Есепке алу	18,692	12,358
Есептен шығару	(4,997)	(22,061)
31 желтоқсанға	54,903	41,208

7. Негізгі құрал-жабдықтар

мың теңге	Жер	Ғимараттар және құрылыстар	Көлік құралдары	Өзге	Жиыны
Құны					
2021 жылдың 1 қаңтарына	86,921	148,914	36,820	40,802	313,457
Кіруі	—	—	—	24,254	24,254
Қайта бағалау	577	15,239	—	—	15,816
Шығуы	—	(10,580)	—	(9,264)	(19,844)
2021 жылдың 31 желтоқсанына	87,498	153,573	36,820	55,792	333,683
Кіруі	—	—	—	14,183	14,183
Қайта бағалау	3,178	16,242	—	—	19,420
Шығуы	(59)	(10,551)	(12,422)	(5,586)	(28,618)
2022 жылдың 31 желтоқсанына	90,617	159,264	24,398	64,389	338,668
Тозу					
2021 жылдың 1 қаңтарына	—	(438)	(30,556)	(30,477)	(61,471)
Есептелген тозу	—	(5,118)	(718)	(6,810)	(12,646)
Қайта бағалау	—	5,456	—	—	5,456
Шығуы	—	—	—	5,773	5,773
2021 жылдың 31 желтоқсанына	—	(100)	(31,274)	(31,514)	(62,888)
Есептелген тозу	—	(5,201)	(635)	(9,686)	(15,522)
Қайта бағалау	—	2,905	—	—	2,905
Шығуы	—	—	11,434	3,369	14,803
2022 жылдың 31 желтоқсанына	—	(2,396)	(20,475)	(37,831)	(60,702)
Баланстық құны					
2021 жылдың 31 желтоқсанына	87,498	153,473	5,546	24,278	270,795
2022 жылдың 31 желтоқсанына	90,617	156,868	3,923	26,558	277,966

Толықтай амортизацияланған активтер

Қолданыстағы толықтай амортизацияланған активтердің ағымдағы құны 2022 жылдың 31 желтоқсанына 25,960 мың теңгені (2021: 20,430 мың теңге) құрады.

Қайта бағалау

Компания жылжымайтын мүлктің теңгерімдік құнына олардың әділ құнынан елеулі айырмашылық болмас үшін әр есеп күнінде талдау жасайды. Қайта бағалау елеулі қайшылық туындаған жағдайда жүргізіледі, бірақ әр 3-5 жылдан артық уақытта емес.

2022 жылдың 31 желтоқсанына тиісті бағалау тәжірибесі бар лицензияланған бағалаушы компаниялар жүргізген бағалау нәтижелерінің негізінде Компания жер, ғимараттар және құрылыстардың құнын қайта бағалады.

Негізгі құрал-жабдықтардың өділдік құны қайта бағалау күніне салыстырмалы және шығындық тәсілін біріктіре қолданып, анықталған және өділдік құн иерархиясының 3 Деңгейіне жатады. Жеке активтер бойынша нарықта жеткілікті белсенділік жоқ болған кезде (тікелей бақыланатын нарықтық деректер) бағалаушы тарихи немесе келісім-шарттық құнды сатып алу валютасы бағамының өзгеруін ескере отырып, активті физикалық және моралды тозуға жатқызды.

7. Негізгі құрал-жабдықтар, жалғасы

Қайта бағалау нәтижесінде Компания 4.465 мың теңге (2021: 4,255 мың теңге) мөлшеріндегі кейінге қалдырылған табыс салығын шегере отырып, негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалаудан болған 22,325 мың теңге (2021: 21,272 мың теңге) мөлшеріндегі табысты анықтады. 2022 жылдың 31 желтоқсанына қайта бағалаудан болған таза әсер негізгі құрал-жабдықтардың төңгерімдік құнын 22,325 мың теңгеге өсірді (2021: 21,272 мың теңге).

Негізгі құралдар құнының қайта бағалауы болмаған кезде олардың баланстық құны 2022 жылдың 31 желтоқсанына 62,697 мың теңген (2021: 63,641 мың теңге) құрайды.

8. Өзге активтер

мың теңге	2022	2021
Талаптардың қарызы	239,940	239,940
Күмәнді берешек бойынша резервтер	(239,940)	(239,940)
Өзге активтердің құрамындағы қаржы құралдары	—	—
Кейінге қалдырылған аквизициялық шығындар	87,517	74,471
Тауарлы-материалдық құндылықтар	697	1,255
Өзге салықтар бойынша алдын-ала төлем	539	452
Қызметкерлердің қарызы	53	5
Өзге ағымдағы активтер	1,663	2,384
	90,469	78,567

9. Сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер

(а) Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резерв

Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резерв келесі жолмен сарапталынуы мүмкін:

мың теңге	2022	2021	Резервтегі өзгерістер
Жиыны қайта сақтандырушының үлесін шегергендегі еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналарының резерві	343,259	314,919	28,340

(ә) Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв

Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындар мен шығыстарының резервтері келесі жолмен сарапталынды:

мың теңге	Жалпы сома	Қайта сақтандырушының үлесі	Резервтердің таза сомасы
2022			
1 қаңтарға	341,376	(1,445)	339,931
Қосу: болған шығыстар	347,768	(4,285)	343,483
Алу: төленген шығыстар	(380,136)	294	(379,842)
31 желтоқсанға	309,008	(5,436)	303,572
2021			
1 қаңтарға	331,386	(1,045)	330,341
Қосу: болған шығыстар	554,798	(645)	554,153
Алу: төленген шығыстар	(544,808)	245	(544,563)
31 желтоқсанға	341,376	(1,445)	339,931

10. Капитал және резервтер

(а) Акционерлік капитал

	2022		2021	
	иелік ету үлесі, %	мың теңге	иелік ету үлесі, %	мың теңге
Сафина Мадина Муратовна	98.68	1,677,602	98.68	1,677,602
Жеке тұлғалар	1.32	22,398	1.32	22,398
	100.00	1,700,000	100.00	1,700,000

10. Капитал және резервтер, жалғасы

2022 жылдың 31 желтоқсанына акционерлік капитал 1,360,000 дана (2021: 1,360,000 дана) шығарылған, тіркелген және толығымен төленген қарапайым акциялардан тұрды. Компанияның бір акциясының номиналды құны 1,250 теңгені құрайды.

(ә) Сатуға қолда бар инвестицияларды қайта бағалау қоры

Сатуға қолда бар инвестицияларды қайта бағалау қорына әділ құнының өзгерістері басқа толық табыс арқылы есепке алынатын инвестициялардың кіріс салығын шегергеннен кейінгі оң және теріс түзетуді қамтиды.

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде табыс салығын шегергенде сатуға арналған қолда бар инвестициялардың әділ құнын теріс түзету 243,957 мың теңгені (2021: оң түзету 177,981 мың теңге) құрады.

(б) Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қоры

Негізгі құралдарды қайта бағалау қоры табыс салығын шегергендегі жылжымайтын мүлікті қайта бағалау құнын қамтиды.

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде табыс салығын шегергенде негізгі құралдардың әділ құнын оң түзету 17,860 мың теңгені (2021: 17,018 мың теңге) құрады (7 және 14(б) ескертулерді қараңыз).

(в) Дивидендтер

Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес Компанияның бөлінетін резервтері ХҚЕС сәйкес дайындалған оның жеке қаржылық есептемесі бойынша Компанияның бөлінбеген табысынан немесе шығындар болған жағдайда кезеңдегі табыстан артық бола алмайды. Бөліп тарату, егер капиталдың тапшылығына немесе Компанияның дерменсіздігіне әкеліп соқтырса, орындалмайды.

2022 және 2021 жылдары дивидендтер жарияланбады және төленбеді.

11. Сыйақы мен шығындар сараптамасы

мың теңге	Көлік құралдары менерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (МС)	Көден органдары азаматтық-құқықтық жауапкершілік	Тасымалдаушының азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (МС)	Өлге сақтандыру	Жиыны
2022					
Сақтандыру жарналары, жалпы сома	412,917	190,116	4,047	3,587	610,667
Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резервтің өзгеруі	(28,945)	96	317	192	(28,340)
Еңбек сіңірілген сақтандыру жарналары	383,972	190,212	4,364	3,779	582,327
Сақтандыру төлемдері	(377,757)	—	—	(2,085)	(379,842)
Сақтандыру шығындарын үйлестіру бойынша шығыстар	(4,059)	—	—	—	(4,059)
Қайта сақтандырушының үлесін шегергендегі сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резервтердің өзгеруі	26,381	(104)	55	10,027	36,359
Жиыны сақтандыру төлемдерін жасау бойынша шығыстар	(355,435)	(104)	55	7,942	(347,542)
Комиссиялық шығыстар	(134,858)	—	(1,237)	(1,374)	(137,469)
Нәтиже сақтандыру қызметінен	(106,321)	190,108	3,182	10,347	97,316
2021					
Сақтандыру жарналары, жалпы сома	433,754	188,027	5,154	3,868	630,803
Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналары бойынша резервтің өзгеруі	103,676	(15,108)	1,307	(401)	89,474
Еңбек сіңірілген сақтандыру жарналары	537,430	172,919	6,461	3,467	720,277
Сақтандыру төлемдері	(535,179)	—	—	(9,384)	(544,563)
Сақтандыру шығындарын үйлестіру бойынша шығыстар	(6,689)	—	—	—	(6,689)
Қайта сақтандырушының үлесін шегергендегі сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резервтердің өзгеруі	(7,479)	(1,814)	1,708	(2,005)	(9,590)
Жиыны сақтандыру төлемдерін жасау бойынша шығыстар	(549,347)	(1,814)	1,708	(11,389)	(560,842)
Комиссиялық шығыстар	(172,294)	(1)	(1,777)	(1,115)	(175,187)
Нәтиже сақтандыру қызметінен	(184,211)	171,104	6,392	(9,037)	(15,752)

12. Қаржылық табыстар

мың теңге	2022	2021
Инвестициялар бойынша табыстар	86,489	67,388
Сыйақылар бойынша табыстар	69,338	107,944
	155,827	175,332

13. Жалпы және әкімшілік шығыстар

мың теңге

Еңбекақы бойынша шығыстар
 Тозу және амортизация
 Бюджетке салықтар мен төлемдер
 Заң және кәсіби қызметтер
 Күту және жөндеу
 Байланыс шығындары
 Банк алымдары
 Сақтандыру
 Іссапарлық шығындар
 Міндетті төлемдер
 Жалға алу бойынша шығыстар
 Өзге

2022	2021
121,562	133,361
23,064	22,115
17,601	17,413
15,392	24,755
11,799	11,092
4,706	5,898
2,945	3,789
2,648	3,300
2,002	566
1,197	1,793
1,141	1,125
7,795	9,507
211,852	234,714

14. Табыс салығы

(а) Табыс салығы бойынша шығыстар

Табыс салығы бойынша шығыстар келесілерді қамтиды:

мың теңге

Ағымдағы табыс салығы – ағымдағы кезең
 Корпоративтік табыс салығы – өткен жылдар
 Кейінге қалдырылған табыс салығы – ағымдағы кезең
Табыс салығы бойынша шығыстар

2022	2021
103,923	24,455
(526)	3,634
(3,891)	(4,211)
99,706	23,878

Салық заңнамасы бекіткен мөлшерлеме бойынша салық салуға дейінгі бухгалтерлік табысқа (шығынға) қолданылатын табыс салығын және табыс салығының тиімді мөлшерлемесі және табыс салығы бойынша шығыстарды салыстыру төменде көрсетілген:

мың теңге

Салық салуға дейінгі табыс (шығын)
 Табыс салығының мөлшерлемесі
 Қолданылатын мөлшерлеме бойынша есептелген табыс салығы
 Ағымдағы табыс салығы – өткен жылдарда артық есептелген
 (Салық түспейтін табыстар) азайтылмайтын шығыстар, нетто
Табыс салығы бойынша шығыстар
 Табыс салығының тиімді мөлшерлемесі

2022	2021
508,762	(46,616)
20%	20%
101,752	(9,323)
(526)	3,634
(1,520)	29,567
99,706	23,878
19.6%	-51.2%

(ә) Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі

Қаржы есептілігінде кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелерінің сомасы:

мың теңге

Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтер
 Пайдалану құқығы нысанындағы активтер
 Сатуға қолда бар инвестициялар
 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек
 Жалдау міндеттемелері
 Өзге міндеттемелер

2022	2021
(49,607)	(48,277)
(1,744)	(3,771)
–	(42,585)
10,981	8,242
2,749	4,732
1,040	3,267
(36,581)	(78,392)

14. Табыс салығы, жалғасы

Кейінге қалдырылған салық активі мен міндеттемесінің қаржы есептілігіндегі қозғалысы:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	78,392	47,224
Кіріске жатқызылды	(3,691)	(4,211)
Басқа жиынтық табысқа жатқызылды	(38,120)	35,379
31 желтоқсанға	36,581	78,392

Негізгі құралдарды қайта бағалаудың 4,465 мың теңге (2021: 4,255 мың теңге) мөлшерінде және 42,585 мың теңге (2021: 31,125 мың теңге) мөлшерінде сату үшін қолда бар инвестициялардың әділ құнын ең түзетудің салықтық әсері өзге жиынтық табысқа, ал олардың амортизациясы кезең шығыстарына жатқызылған.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты

(a) Шолу

Қаржы құралдарын пайдалану Компанияны тәуекелдің мынадай түрлеріне әкеледі:

- сақтандыру келісімдері бойынша тәуекел;
- несиелік тәуекел;
- өтімділік тәуекелі;
- нарықтық тәуекел.

Тәуекел Компания жұмысының ажырамас бөлігі болып табылады. Компания тәуекелдерді үздіксіз анықтау, бағалау мен бақылау үрдісін жүргізу барысында, сонымен қатар тәуекел шегін қою және басқа да ішкі бақылау шаралары арқылы басқарады. Тәуекелдерді басқару үрдісі Компанияның тұрақты табыстылығын қамтамасыз ету үшін маңызды болып табылады, және Компанияның әр қызметкері оның міндеттерімен байланысты тәуекелдер үшін жауапты болады. Компания сақтандыру ісімен, кредиттік тәуекелмен, табыстылық тәуекелімен, нарықтық тәуекелмен, операциялық тәуекелмен байланысты тәуекелдерге ұшырауы мүмкін.

Тәуекелдерді тәуелсіз басқару үрдісі, мысалы ортаның, технологияның өзгеруі немесе саладағы өзгерістер сияқты жұмысты жүргізу тәуекелдеріне жатпайды. Мұндай тәуекелдерді Компания стратегиялық жоспар құру үрдісі кезінде бақылайды.

Тәуекелдерді басқару жүйесі

Тәуекелдерді анықтау мен оларды басқаруға жалпы жауапкершілік Директорлар Кеңесінің мойнында, алайда сонымен қатар тәуекелдерді басқару мен бақылауға жауапты болатын жеке тәуелсіз органдар бар: Компания Басқармасы, активтер мен пассивтерді басқару бойынша Совет, Андеррайтингтік кеңес және тәуекелдерді басқару бөлімі.

Директорлар Кеңесі

Ұйымның Директорлар Кеңесі тәуекелдерді басқаруда жалпы тәсілге, тәуекелдерді басқарудың стратегиялары мен принциптерін бекітуге жауап береді. Сақтандыру резервтерінде қайта сақтандырушының үлесі болып табылатын активтерді шегеріп тастағанда, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының активтерінің сомасының 25% артатын сақтандыру сомалары бар сақтандыру келісімдері бойынша ірі келісім-шарттар жасау туралы шешім қабылдайды.

Басқарма

Басқарма тиімді басқару жүйесін құруға және осы жүйені оперативті басқаруға жауап береді.

Компанияның активтерін мен пассивтерін басқаруы бойынша Кеңес

Активтер мен пассивтерді басқару бойынша Кеңес инвестициялық саясатты қайтарым, диверсификация, пайда және өтеу ұстанымдарын ескере отырып дамытады:

- қайтарым ұстанымы активтерді орналастыру тәуекелдерінің болуы мүмкін шығындарды азайту немесе болдырмау мақсатында тиімді бағалауын білдіреді;
- диверсификация ұстанымы тәуекелдерді инвестициялық қоржынның ең үлкен бекемдігіне жету, қандай да бір қаржылық құралдардың басымдылығын болдырмау, активтердің аймақтық, салалық немесе басқа шоғырлануын болдырмау үшін тәуекелдерді таратудан тұрады.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Андеррайтинг кеңесі

Андеррайтингтік кеңес андеррайтинг бойынша талаптарды бекітеді, қабылданған тәуекелдердің дұрыс бағалануын қадағалайды, және егер сақтандыру резервтеріндегі қайта сақтандырушының үлесін шегергенде жасалған жеке сақтандыру (қайта сақтандыру) келісімі бойынша сақтандыру (қайта сақтандыру) сомасы сақтандыру (қайта сақтандыру) мекемесінің активтерінің 25% асса үлкен тәуекелдерді қабылдауға бастапқы рұқсат береді.

Компанияның Андеррайтингтік кеңесі тәуекелдерді басқару бойынша атқарады:

- директорлар Кеңесі орнатқан шектерде андеррайтингтік шешімдер қабылдау;
- қабылданған тәуекелдердің дұрыс бағалануын қадағалау;
- сақтандыруға қабылданған тәуекелдер мен нысаналар бойынша дұрыс сақтандыру тарифтерін қамтамасыз ету;
- сақтандыруға қабылданған тәуекелдер бойынша сақтандыру жамылғысының шарттарын анықтау;
- белгілі бір уақыт аралығында жасалған сақтандыру келісімдері бойынша алынған таза премиялар мен жасалынған сақтандыру төлемдері арасындағы оң айырманы (ықтимал белгілерді ескере отырып) қамтамасыз ету;
- сақтандыру шарттарына кіргізілетін негізгі және қосымша шарттарды анықтау.

Тәуекелдерді басқару

Тәуекелдерді басқару бойынша бөлім тәуекелдерді басқару жүйесін жасау мен жетілдіруге және тәуекелдерге тәртіп бойынша мониторинг жасауға жауап береді. Тәуекелдерді басқару бойынша бөлім Компанияның активтері мен пассивтері бойынша Комитеттің, Андеррайтингтік комитеттің және Компания Басқармасының отырыстарына қатысады.

Тәуекелдерді басқару жүйесі төрт басты элементті қосатын процесс болып табылады:

- тәуекелді анықтау;
- тәуекелді өлшеу;
- тәуекелді бақылау;
- тәуекелді қадағалау.

Тәуекелді басқару тәуекелді оқиғаны болжауға мүмкіндік беретін және сол тәуекелді төмендетуге бағытталған уақытылы қадамдардан тұратын алуан-түрлі шаралардың көмегімен жүзеге асырылады. Тәуекелді басқару бөлімінің мақсаты кіріс пен тәуекелдің ең қолайлы арақатынасында, ықтималды сипаттағы Компанияға әсер ететін сыртқы факторлармен байланысты болуы мүмкін шығындарды шектеу арқылы ең көп гайда алу мақсатында сақтандыру қызметінің орнықтылығы мен тиімділігін тиімді рәсімдер мен әсерлі механизмдерді ұйымдастыру арқылы көтеру.

Тәуекелдерді бағалау және тәуекелдер туралы ақпаратты табыс ету жүйелері

Компания тәуекелдері, қалыпты жұмыс барысында болуы ықтимал күтілетін шығындарды да, статистикалық үлгілер негізінде ең үлкен фактілік шығындарды бағалау болып табылатын күтпеген заладарды да көрсететін әдістің көмегімен бағаланады. Үлгілерде өткен тәжірибеден алынған және экономикалық жағдайларды есепке ала отырып, түзетілген ықтималдар мөндері қолданылады. Сонымен қатар, Компания болу мүмкіндігі аз жағдайлар болып қалған кезде пайда болуы мүмкін «ең жаман сценарийлерді» де үлгілейді.

Тәуекелдерді қадағалау мен бақылау, негізінен, Компания орнатқан шектеулерге негізделеді. Мұндай шектеулер жұмысты жүргізу стратегиясын және Компания қызмет жасайтын нарықтық жағдайларды, сонымен қатар Компания қабылдауға даяр, тәуекел деңгейін көрсетеді, мұнда ерекше назар жеке салаларға бөлінеді. Бұдан басқа, Компания тәуекелдер мен операциялардың барлық түрлері бойынша жинақтық позицияларға қатысты тәуекелдерді алып жүруге өзінің жалпы қабілеттілігін бақылап, бағалайды.

Жұмыстың барлық түрлері бойынша қабылданған ақпарат, тәуекелдерді сараптау, бақылау және алдын ала көру мақсатымен зерттеліп, ойластырылады. Бұл ақпарат түсіндірмелермен Басқармаға, активтер мен пассивтерді басқару бойынша Кеңеске, Андеррайтингтік Кеңеске және бөлімшелердің өрқайсысының жетекшілеріне жіберіледі. Есептілікте инвестициялық тәуекелдің жинақтық мөлшері, болжамдық көрсеткіштер туралы ақпарат бар. Тоқсан сайын салалар, клиенттер және географиялық аймақтар арасында тәуекелдер туралы ақпарат беріледі. Тоқсан сайын аға басқарушы қызметкерлер кредиттік жоғалтуларға резервтің жеткіліктігін бағалайды. Тоқсан сайын директорлар Кеңесі Компания тәуекелдерін бағалауға және шешім қабылдауға қажет барлық ақпарат бар болатын тәуекелдер туралы егжей-тегжейлі есептілік алады.

Компанияның барлық деңгейлері үшін тәуекелдер туралы әр түрлі есептіліктер жасалады, бұл барлық бөлімшелерге кең қажетті және өзекті ақпаратқа ие болуды қамтамасыз ету үшін жіберіледі.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Тәртіп бойынша Басқарма, Кеңес және Компанияның басқа да қызметкерлерінің қысқа әтырысы өтеді. мұнда бекітілген шектеулерді пайдалану, инвестициялар, табыстылық, және тәуекел деңгейінде басқа да өзгерістер тапқыланады.

Шектен артық тәуекел концентрациясы Бірнеше контрагенттер ұқсас жұмыс түрлерін жасаған кезде немесе олардың жұмысы бір географиялық аймақта жүргізіліп жатса, немесе экономикалық, саяси және басқа да жағдайларда өзгерістер болған кезде, осы контрагенттердің келісімдік міндеттемелерді орындау мүмкіндігіне бірдей әсер ететіндей контрагенттерде бірдей экономикалық сипаттар бар болса, тәуекелдер шоғырлануы пайда болады. Тәуекелдер шоғырлануы Компания жұмысының нәтижелерінің, белгілі бір салаға немесе географиялық аймаққа әсерін тигізетін жағдайлардағы өзгерістерге салыстырмалы сезімталдығын көрсетеді. Шамадан тыс артық тәуекелдердің шоғырлануын болдырмау үшін, Компанияның тәуекелдерді басқару бойынша саясаты мен процедуралары өздеріне диверсифицирленген портфельді қамтамасыз етуге бағытталған арнайы принциптерді қосады. Бекітілген тәуекел шоғырларын басқару жүргізіледі.

Сақтандыру бойынша саясаттар

Компания сақтандыру бойынша басшылық пен лимиттерді белгілейді, олар кім және қандай тәуекелді қабылдай алатынын және қандай сомаға дейін қарастыратынын ескереді. Осы лимиттерді бақылау тұрақты негізде жүзеге асырылады.

Компанияның тікелей сақтандыру бойынша қызметі Қазақстанның барлық аумағында таралады.

Қайта сақтандыру

Күнделікті жұмыс барысында Компания тек қазақстандық сақтандырушыларымен және қайта сақтандырушыларымен факультативтік қайта сақтандыру келісімдерін жасайды. Қайта сақтандыру бойынша келісім-шарттар Компанияны сақтанушылар алдындағы міндеттемелерінен босатпайды. Компания елеулі залалдар тәуекелін азайту үшін, өзі қайта сақтандырушылардың қаржылық жағдайын бағалайды және қайта сақтандырушы ұқсас географиялық аймақтарда және экономикалық сипаттамалар туындайтын кредиттік тәуекелдің шоғырлануының бақылайды.

(ә) Қаржы активтері мен міндеттемелерінің санаттары мен әділ құны

Қаржы активтері мен міндеттемелерінің санаттары

Компанияның қаржы активтері мен міндеттемелерінің төңгерімдік құны бойынша санат:

мың теңге	Еск	2022	2021
Амортизацияланатын құн бойынша бағаланатын қаржы активтері:			
Ақша қаражаттары	3	21,855	140,272
Банк салымдары	4	709,836	1,585,904
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	6	26,016	32,295
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	9(ә)	5,436	1,445
		763,143	1,759,916
Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері			
Сатуға қолда бар инвестициялар	5	2,747,548	1,541,476
		2,747,548	1,541,476
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы міндеттемелері:			
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек		1,179	864
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв	9(ә)	309,008	341,376
Өзге міндеттемелер		4,215	15,813
Жалдау міндеттемелері		13,747	23,663
		328,149	381,716

Әділ құн

Компания қаржы құралдарының әділ құны туралы ақпаратты ашу мен анықтау үшін бағалау әдістерінің келесі иерархиялық құрылымын қолданады:

Деңгей 1: бірдей активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтардағы котировкалар (түзетілмеген);

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Деңгей 2: есептілікте көрсетілетін әділ құн сомасына елеулі әсер ететін барлық бастапқы деректер нарықта байқалатын ақпаратқа тікелей немесе жанама негізделетін бағалау модельдері.

Келесі кестеде, әділ құн көздері иерархиясының деңгейлері бөлінісінде, әділ құн бойынша есептілікте ұсынылған қаржы құралдарының талдауы ұсынылған:

мың теңге	Деңгей 1	Деңгей 2	Жиыны
2022			
Сатуға қолда бар инвестициялар	2,724,706	22,842	2,747,548
2021			
Сатуға қолда бар инвестициялар	1,518,634	22,842	1,541,476

Қаржы активтері мен міндеттемелерінің әділ құны, ол бойынша құрал ағымдағы операцияларда, зорлықпен сату немесе жойылу үшін сатуға қарағанда, өз еркімен қалайтын жақтар арасында айырбасталуы мүмкін соманы қосады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерінің бөліндірілген құны шамамен олардың баланстық құнына тең.

(б) Сақтандыру келісімі бойынша тәуекел

Сақтандыру келісімі бойынша тәуекел, сақтандыру жағдайы болып қалу тәуекелі болып табылады, сонымен қатар бұған осы нәтижесінде пайда болатын арыздың мөлшері мен мерзімінің белгісіздігі жатады. Осындай келісімдер бойынша Компания бетпе бет келетін негізгі тәуекел – фактілік төлемдер шығындар резервінен артық болатындығында. Бұған мәлімденген шығындардың жиілігі мен мөлшері, мәлімденген шығындардың бастапқы бағаланған мөлшерінің фактілік төлемдерін арттыру, және ұзақ мерзімді сақтандыру келісімдері бойынша өтемдер сияқты факторлар әсер етеді.

Төлемдердің өзгермелілігі сақтандыру келісімдерінің үлкен портфелінің тәуекелін диверсификациялау арқылы төмендетіледі, себебі анағұрлым диверсификацияланған портфель, барлық мөлшерлер бойынша, портфельдің кез келген тобындағы өзгерістің әсеріне және күтілмеген нәтижелерге аз тәуелді. Тәуекелдер өзгермелілігі, сонымен қатар сақтандыру жұмысының стратегиялары мен принциптерін егжей-тегжейлі сұрыптау және жүзеге асыру арқылы, және қайта сақтандыру келісімдерін пайдалану арқылы азаяды. Компания сақтандыру бойынша принциптер мен шектеулерді бекітті, олар кім және қандай тәуекелдерді қабылдай алатындығын және сәйкесінше шектеулерді анықтайды. Осы шектеулер тұрақты түрде қадағаланып отырады. Андеррайтингтік жыл бойынша есептеу жүргізген кезде, коэффициенттер – жасалған сақтандыру төлемдері, сонымен қатар болып кеткен, бірақ мәлімденбеген шығындарды қоса алғандағы шығын резервтерінің өзгерісі мен істерді жүргізуге кететін шығындар сомасының, қол қойылған сақтандыру жарнасына қатынасы болып табылады.

Қайта сақтандырушының үлесін есепке алғандағы Компанияның шығындылықтың коэффициенті мен қиыстырылған коэффициенті келесі түрде көрсетілген:

	2022	2021
Андеррайтингтік шығындық коэффициент	38.78%	82.13%
Андеррайтингтік құрамдастырылған коэффициент	139.48%	137.73%

Келесі кестеде келсімшарт түріне байланысты әлеуетті шығындар туралы резервтер көрсетілген.

мың теңге	Жалпы сома	Қайта сақтандырушының үлесі	Резервтердің таза сомасы
2022			
Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (MC)	258,019	—	258,019
Көден органдары алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілік	9,505	—	9,505
Тасымалдаушының азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (MC)	203	—	203
Өзге сақтандыру	41,281	(5,436)	35,845
	309,008	(5,436)	303,572
2021			
Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (MC)	284,400	—	284,400
Көден органдары алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілік	9,401	—	9,401
Тасымалдаушының азаматтық-құқықтық жауапкершілігі (MC)	258	—	258
Өзге сақтандыру	47,317	(1,445)	45,872
	341,376	(1,445)	339,931

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Шығындардың өзгермелілігі сақтандыру келісімдерінің үлкен портфелі бойынша және географиялық аймақтар бойынша тәуекелді диверсификациялаудың есебінен азаяды, себебі портфель неғұрлым диверсификацияланған болса, соғұрлым оған қандай да бір компоненттегі өзгерістер аз әсер етеді.

Бұдан басқа, тәуекелдердің ауытқу амплитудасын тегістеу үшін, Компания сақтандыру ережелері мен стратегияларын мұқият сұрыптап, іске қосады, барлық жаңа және қолда бар шығындарды бағалау үшін шығындарды қатты тексеру саясатын жүргізеді, сонымен қатар мүмкін болатын алаяқтық шығындарды табу мақсатында зерттеу жүргізеді. Компания белсенді басқару және Компанияға кері әсерін типізуі мүмкін, болжалмайтын келешек оқиғалармен байланысты мүмкін болатын тәуекелді азайту мақсатында, шығындарды оперативті реттеу саясатын жүргізеді.

Шығатын қайта сақтандыру әр түрлі жағдайларда және сақтандыру түрі мен территорияға байланысты әр түрлі ұстап қалу шектеулерімен жүзеге асырылады. Қайта сақтандырушылардан өтеуге келетін сомалар, сәйкес сақтандыру өтеуін анықтауда пайдаланылған ұйғарымдарға сәйкес есептеледі де, қаржылық жағдай туралы есептілікте қайта сақтандыру келісімдері бойынша активтер ретінде көрсетілген.

2022 жылдың 31 желтоқсанына, Компанияның сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша міндеттемелерінің географиялық шоғырлануы Қазақстанда орналасқан.

Маңызды жорамалдар

Есеп беру күніне белгілі факттерге сүйене отыра, бағалануы жасалатын болған шығындар бойынша міндеттерді реттеудің ортақ соңғы мөлшерді қамту үшін, жалпы сақтандыру келісімдері бойынша шығындар резерві (сонымен қатар мәлімденген шығындар мен болған, бірақ мәлімденбеген шығындар) құрылады.

Шығындар бойынша резерв деңгейі (мәлімденген шығындар бойынша резервтерді, және болған, бірақ мәлімденбеген шығындарды қоса алғанда) мүмкін болатын шығындар туралы ескертулерді, осындай шығындармен жұмыс тәжірибесін және прецеденттік құқықты қоса алғанда, есеп беру күніне қол жетімді ақпараттың негізінде жасалған. Компания, сақтандыру келісімдерінің әр сыныбына резервті түзету бойынша шығындарды қоса алғандағы, мәлімденген шығындар бойынша резервті бағалау үшін, бүгінгі күні барлық қол жетімді және мүмкін болатын ақпаратты пайдаланады. Болған, бірақ мәлімденбеген шығындар бойынша резерв (ары қарай – «БМЗР»), өтелген шығындар негізінде қажет мәліметтер бар болатын барлық сыныптар бойынша тізбектік саты модифицирленген Әдісін қолдану арқылы бағаланған.

Шығындар бойынша резервтер сақтандырудың әр түрі бойынша жеке сарапталады. Сонымен қатар, анағұрлым ірі шығындарға қатысты шығынды бағалаушылар бөлек бағалау жүргізеді немесе актуариялар жеке болжам жасайды. Әдетте, шығындарды болжау кезіндегі жорамалдар ең ықтимал немесе күтілетін соңның максималды түрде дәлелденген бағасын алуға бағытталған. Компания, тәртіпті түрде, резервтерді пайдалану сараптамасын жасайды.

Есептеулер кезінде қабылданатын жорамалдар негізі – өткен кезеңдер шығындарын дамытуға қатысты және оның келешек кезеңдерге экстраполяциясына қатысты Компания тәжірибесі. Мұнда шығындарға шығыстардың, және шығындарды реттеуге шығыстар, сонымен қатар шығындарды өтеу туралы жорамалдар кіреді. Фактілік шығындардың осы бағаларға есеп бері күнінен кейін әсер ету деңгейін бағалау үшін, субъективті жорамал пайдаланылады.

Осы әдістің негізінде орналасқан негізгі жорамал – есеп беру күнінен кейін фактілік шығындарды дамыту бойынша белгілі бір жорамалдарды қоса алғандағы, өткен шығындарды дамытуға қатысты Компания тәжірибесі, шығындардың келешек дамуын болжау үшін, қолданыла алады, осылайша шығындар бойынша соңғы шығындарының да дамуын болжауға болады. Бұл әдіс өткен кезеңдердің шығындарын бақылау және күтілетін шығын коэффициентінің негізінде, төленген және болған шығындардың дамуын экстраполирлейді. Өткен шығындарды дамыту, негізінен шығындардың жылдары бойынша сарапталады, және кейбір жағдайларда географиялық аймақтар бойынша, және негізгі қызмет бағыты бойынша сарапталады. Әдетте ірі шығындар жеке қарастырылады, олар бойынша бағалаушылар анықтаған бағалардың номиналды құны бойынша резервтер құрылады, немесе олар бойынша олардың келешек дамуын көрсету үшін болжамдар жасалады. Өткен тенденциялар қолданыла алмайтын немесе барлық бар белгісіздіктерді назарда ұстай отыра, мүмкін болатын нәтижелер диапазонынан ықтимал нәтиже болып табылатын шығындардың есептік соңғы құнын алу үшін, келешекте өзгертіле алмайтын деңгейді бағалау үшін, білікті жорамал пайдаланылады.

Сезімталдық

Жалпы сақтандырудың шығындары бойынша резерв жоғарыда айтылған маңызды ұйғарымдарға сезімтал. Шығынның басталуы мен оның мәлімденуі және реттелуі арасында болып қалатын тұрып қалудың әсерінен, реттелмеген шығындар бойынша резервтер есеп беру күніне нақты анықталына алмайды.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Сақтандыру жарналарының 5 пайызға өзгеруі 2022 жылдың таза табысының 24.427 мың теңгеге (2021: 25,232 мың теңге) өзгеруіне әкелер еді. Бұл талдау барлық өзге ауыспалылардың өзгермеуін ұйғарады.

(в) Несиелік тәуекел

Несиелік тәуекел дегеніміз – Компания, оның клиенттері мен контрагенттері өздерінің келісімділік міндеттемелерін орындамағандары үшін, шығынға ұшырау тәуекелі. Бұл тәуекел, негізінде, Компанияда бар инвестициялармен, сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешекпен және ақша қаражаттарымен байланысты.

Қаржы активтерінің теңгерімдік құны несиелік тәуекелге бейімділіктің ең жоғарғы белгісі бола алады. 31 желтоқсандағы несиелік тәуекелге бейімділіктің ең жоғарғы белгісі төмендегідей:

мың теңге	Еск.	2022	2021
Ақша қаражаттары (кассадағы ақшаны шегергенде)	3	15,992	138,609
Банк салымдары	4	709,836	1,585,904
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	6	26,016	32,295
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	9(ә)	5,436	1,445
		757,280	1,758,253

Ақша қаражаттары және банк салымдары

Ақшалай қаражатқа және банк салымдарына байланысты несиелік тәуекел Компания басшылығымен Компанияның саясатына сәйкес бақыланады. Бос ақшалай қаражат белгіленген шектерде Standard & Poor 's B+ тан BB+ға дейінгі кредиттік рейтингтері бар неғұрлым сенімді қазақстандық банктерде орналастырылады. Бұл саясат банктер өздерінің шарттық міндеттемелерін орындамаған кезде кредиттік тәуекелдің шоғырлануын азайтуға және ықтимал қаржы шығындарын барынша азайтуға бағытталған.

Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек және өзге активтер

Компанияның несиелік тәуекелге бейімділігі негізінен ербір сатып алушының жеке сипаттамаларына байланысты болады. Бұл дебиторлық берешек бөліп төлеу шарты бойынша жұмыс істейтін сатып алушыларға жатады. Компания күмәнді қарыздарды азайту үшін дебиторлық берешекті тұрақты түрде бақыл.

Компания қайта сақтандыру бойынша активтерді сараптамаға қоспады, себебі ол қайта сақтандырушылардың несиелік тәуекелін қадағалау үшін халықаралық рейтингтерді белсенді түрде пайдаланады. Компания қайта сақтандырушыларды ішкі көрсеткіштер мен басқарушылық бағалауды пайдалана отырып, таңдайды.

Компанияның кредиттік тәуекелге ұшырауы Қазақстандағы сатып алушыларға толығымен катысты.

Несиелік рейтингтер бойынша топтастыру

Қаржылық активтер, халықаралық деңгейде танылған рейтингтік агенттіктер анықтаған, ағымдағы несиелік рейтингтерді назарға ала отырып, сыныпталады. Ең жоғары мүмкін болатын рейтинг – AAA. Қаржы активтерінің инвестициялық деңгейі рейтингтерге AAA-дан BBB-ге дейін сәйкес келеді. Рейтингі BBB-дан төмен қаржы активтері спекулятивті деңгейге жатады.

Компания қайта сақтандыру бойынша активтерді сараптамаға қоспады, себебі ол қайта сақтандырушылардың несиелік тәуекелін қадағалау үшін халықаралық рейтингтерді белсенді түрде пайдаланады. Компания қайта сақтандырушыларды ішкі көрсеткіштер мен басқарушылық бағалауды пайдалана отырып, таңдайды.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Мұнда Компанияның қаржылық активтерінің несиелік рейтингтер бойынша сыныпталуы көрсетілген:

мың теңге	BBB	<BBB	Кредиттік рейтинг берілмеген	Жиыны
2022				
Ақша қаражаттары (кассадағы ақшаны шегергенде)	—	15,992	—	15,992
Банк салымдары	—	709,836	—	709,836
Сатуға қолда бар инвестициялар	2,686,083	—	61,465	2,747,548
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	26,016	26,016
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	—	—	5,436	5,436
	2,686,083	725,828	92,917	3,504,828
2021				
Ақша қаражаттары (кассадағы ақшаны шегергенде)	808	137,801	—	138,609
Банк салымдары	562,423	1,023,481	—	1,585,904
Сатуға қолда бар инвестициялар	1,165,983	305,544	69,949	1,541,476
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	32,295	32,295
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	—	—	1,445	1,445
	1,729,214	1,466,826	103,689	3,299,729

Несиелік сапаны сараптау

Әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы құралдары бойынша кестеде көрсетілген сомалар, құнында өзгерістер болудың нәтижесінде, келешекте болып қалуы мүмкін тәуекелдің максималды мөлшері емес, кредиттік тәуекелдің ағымдағы мөлшері болып табылады.

Қаржы құралдарының әр сыныбы бойынша кредиттік тәуекелдің ең жоғары мөлшері туралы толығырақ ақпарат жеке қосымшаларда берілген.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Төмендегі кестеде активтердің классы бойынша кредиттік сапаны талдау жүргізіледі:

мың теңге	Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған		Мерзімі өткен, бірақ құнсызданбаған	Мерзімі өткен және құнсызданған	Жиыны
	Жоғары	Стандартты			
2022					
Ақша қаражаттары (кассадағы ақшаны шегергенде)	15,992	—	—	—	15,992
Банк салымдары	709,836	—	—	—	709,836
Сатуға қолда бар инвестициялар	—	2,747,548	—	—	2,747,548
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	26,016	54,903	80,919
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	—	5,436	—	—	5,436
	725,828	2,752,984	26,016	54,903	3,559,731
2021					
Ақша қаражаттары (кассадағы ақшаны шегергенде)	138,609	—	—	—	138,609
Банк салымдары	1,585,904	—	—	—	1,585,904
Сатуға қолда бар инвестициялар	—	1,541,476	—	—	1,541,476
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	32,295	41,208	73,503
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі	—	1,445	—	—	1,445
Өзге активтер	—	—	—	239,940	239,940
	1,724,513	1,542,921	32,295	281,148	3,580,877

(г) Өтемпаздық тәуекелі

Өтемпаздық тәуекелі дегеніміз – қаржылық құралдармен байланысты міндеттемелер бойынша барлық талаптарды қанағаттандыру үшін қажет қаражаттарды тартуда кәсіпорын қиыншылықтарға тап болу тәуекелі. Өтемпаздық тәуекелі активтерді олардың әділ құны бойынша тез жүзеге асыру қабілеттілігінің болмауынан; немесе контрагенттің өзінің келісім міндеттемелерін өтеу қабілеттілігінің болмауынан; немесе сақтандыру міндеттемелері бойынша төлем мерзімдері күткеннен ерте болуынан; немесе күтілгендей ақша ағымдарын дамыта алмаудан пайда болуы мүмкін.

Компания алдында тұрған негізгі өтемпаздық тәуекелі – сақтандыру келісімдері мен инвестициялық келісімдер бойынша пайда болатын, оның қол жетімді ақша қаражаттары бойынша күнделікті талаптарды білдіреді.

Компания өтемпаздық тәуекелін – Компания үшін не өтемпаздық тәуекелі болып табылатынын анықтайтын: төлем туралы жедел талаптарды қанағаттандыру үшін қаражаттардың ең аз мөлшерін анықтайтын; күтпеген шығындарды қаржыландыру жоспарларын құратын; қаржыландыру мен жоспарды іске қосатын оқиғалар көздерін анықтайтын; қаржыландыру көздерінің шоғырлануын; өтемпаздық тәуекеліне тап болу туралы және ақаулықтар туралы қадағалау органдарына есеп беретін; өтемпаздық тәуекелі бойынша саясаттың жүргізілуін қадағалайтын және өтемпаздық тәуекелін басқару бойынша саясатты сәйкестікке және қоршаған жағдайлардағы өзгерістерге сәйкестігін қарастыратын Компанияның өтемпаздық тәуекелін басқару бойынша саясаты арқылы басқарады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерінің мерзімдері

Көбінесе сақтандыру келісімдерін жасау бойынша бизнес жасайтын Компания, қаржыландыру бойынша талаптарды абсолютті нақтылықпен болжамайды, себебі сақтандыру келісім-шарттарына мүмкін болатын резервтерді және осы міндеттемелер реттелінетін кезеңдерді анықтау үшін, ықтималдылық теориясы қолданылады. Осылайша, сақтандыру міндеттемелері бойынша өтеу сомалары мен мерзімдері, статистикалық әдістер мен бар тәжірибе негізінде басшылықтың бағаларына негізделеді.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

мың теңге	Талап бойынша	12 айдан төмен	1 жылдан жоғары	Жиыны
2022				
Ақша қаражаттары	21,855	—	—	21,855
Банк салымдары	—	709,836	—	709,836
Сатуға қолда бар инвестициялар	—	2,747,548	—	2,747,548
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	26,016	—	26,016
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв. қайта сақтандырушының үлесі	—	5,436	—	5,436
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек	—	(1,179)	—	(1,179)
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв	—	(309,008)	—	(309,008)
Жалдау міндеттемелері	—	(9,212)	(7,047)	(16,259)
Өзге міндеттемелер	—	(4,215)	—	(4,215)
	21,855	3,165,222	(7,047)	3,180,030
2021				
Ақша қаражаттары	140,272	—	—	140,272
Банк салымдары	—	1,585,904	—	1,585,904
Сатуға қолда бар инвестициялар	—	1,541,476	—	1,541,476
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	—	32,295	—	32,295
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв. қайта сақтандырушының үлесі	—	1,445	—	1,445
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек	—	(864)	—	(864)
Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв	—	(341,376)	—	(341,376)
Жалдау міндеттемелері	—	(10,185)	(17,172)	(27,357)
Өзге міндеттемелер	—	(15,813)	—	(15,813)
	140,272	2,792,882	(17,172)	2,915,982

Жалдау міндеттемелері дисконтталмаған жалпы негізде берілген.

(ғ) Инвестициялық тәуекелдер

Өзінің инвестициялық саясатында Компания бірқатар принциптерді ұстанады: ол сәйкесінше пайда көруді күтіп отырған инвестицияларды жүзеге асырады және ол осылардың ең жоғары қамтамасыз ету деңгейін ұсынатынын кепілдейді. Үлгі өтемпаздықтың көп мөлшерінің болуы және инвестициялар түріне қатысты мақсаттық диверсификацияның болғаны маңызды. Осы салада қазақстандық сақтандыру компанияларының жұмысы қатаң қадағаланып отыр, және оларға құнды қағаздар нарығының кәсіби қатысушысы ретінде жұмыс істеуге рұқсат етілмейді. Сондықтан Компания өз инвестициялық жұмысын, Компанияның тапсырысы бойынша осындай операцияларды жасайтын брокерлер арқылы жүзеге асырады.

(д) Баға тәуекелі

Компания сақтандыру сыйлықақыларын алғаннан кейін оларды өзгертуге түзетусіз сақтандыру шарттарын жасасады және ол нарықтық тәуекелге ұшырамайды.

(е) Пайыздық мөлшерлеме тәуекелі

Компанияда өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар қаржы құралдары жоқ және ол пайыздық мөлшерлеме тәуекеліне бейімді емес.

15. Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаттары мен саясаты, жалғасы

(ж) Валюталық тәуекел

Компания функционалдық валютадан басқа валютада операцияларды жүзеге асыру кезінде валюталық тәуекелге ұшырайды.

Компанияның валюталық тәуекелге ұшырауы төмендегідей болды:

мың теңге

2022

Ақша қаражаттары
 Банк салымдары
 Сатуға қолда бар инвестициялар
 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек
 Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі
 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек
 Жалдау міндеттемелері
 Өзге міндеттемелер

теңге АҚШ доллары Жиыны

14,236	7,619	21,855
709,836	—	709,836
856,316	1,891,232	2,747,548
26,016	—	26,016
5,436	—	5,436
(1,179)	—	(1,179)
(13,747)	—	(13,747)
(4,215)	—	(4,215)
1,592,699	1,898,851	3,491,550

2021

Ақша қаражаттары
 Банк салымдары
 Сатуға қолда бар инвестициялар
 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек
 Сақтандыру талаптарын үйлестіру шығындары мен шығыстары бойынша резерв, қайта сақтандырушының үлесі
 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек
 Жалдау міндеттемелері
 Өзге міндеттемелер

30,562	109,710	140,272
1,585,904	—	1,585,904
22,842	1,518,634	1,541,476
32,295	—	32,295
1,445	—	1,445
(864)	—	(864)
(23,663)	—	(23,663)
(15,813)	—	(15,813)
1,632,708	1,628,344	3,261,052

Теңгемен берілген қаржы құралдары валюталық тәуекелге ұшырамайды, олар жиын сомаларын салыстыруға қосылған.

Сөзгішікті талдау

31 желтоқсандағы жағдай бойынша АҚШ долларына қатысты теңге бағамының 20%-ға әлсіреуі салық салудан кейінгі кірістің 303,816 мың теңгеге ұлғаюына (2021: 260,535 мың теңге) әкел соқтырар еді. Бұл талдау барлық басқа айнымалылар өзгеріссіз қалады деп болжайды.

(з) Капиталды басқару

Компанияның саясаты болашақ дамуды қамтамасыз ету үшін инвесторлар мен кредиторларға деген сенімділікті қолдау үшін тұрақты капитал мөлшерін сақтауды көздейді. Компания басшылығы капиталға жасалатын қайтарымды және дивидендтер деңгейін бақылайды. Компанияның жалпы саясаты 2021 жылдан бастап өзгермеген.

Сектордағы басқа компаниялар сияқты Компания да «таза берешектің түзетілген капиталға» қатынасын пайдаланып, капиталдың мөлшерін бақылайды. Таза берешек ақша қаражатын шегерумен міндеттемелердің сомасы (қаржылық күй-жай туралы есепте) бойынша есептеледі. Түзетілген капитал құрамына барлық капитал баптары кіреді.

16. Шартты және ықтимал міндеттемелер

(а) Қазақстандағы салық салу бойынша шартты міндеттемелер

Салық заңнамасын түсіндірудегі белгісіздіктер

Компания оның салықтық міндеттемелерін анықтауға қатысты белгісіздіктердің әсеріне ұшырайды. Қазақстанның салық заңнамасы мен салық тәжірибесі үздіксіз өзгерулер жағдайында, сондықтан олар ретроспективті қолданылатын өзгерістерге және әр түрлі түсіндірулерге ұшырайды.

16. Шартты және ықтимал міндеттемелер, жалғасы

Осы заңнаманы келісім-шарттар мен Компания қызметінің саласында басқарманың түсінуі, салық органдарының түсінуімен сәйкес келмеуі мүмкін. Осының нәтижесінде, келісім-шарттар мен операцияларды сәйкес салық органдары даулауы мүмкін, ал бұл өз кезегінде Компанияның қаржы жайғайы мен жұмыс нәтижелеріне елеулі кері әсер ететін Компаниядан қосымша салықтарды, пенялар мен айыппұлдарды өтеуге әкелуі мүмкін.

Қосымша салық салу кезеңі

Қазақстандағы салық органдарының салық төлеушінің санатына немесе салық кезеңіне қарай тиісті салық кезеңі өткеннен кейін үш немесе бес жыл ішінде салықтарды қосымша есептеуге құқығы бар. Салық заңнамасында айқындалған жағдайларда бұл мерзім үш жылға ұзартылуы мүмкін.

Болуы мүмкін қосымша салық міндеттемелері

Басқарманың пікірінше, Компания Қазақстандағы салық заңнамасының талаптарын, сонымен қатар оның жұмысына әсерін тигізетін жасалған келісімдердің салық шарттарын орындайды, сондықтан ешқандай қосымша салық міндеттемелері пайда бола алмайды. Алайда, жоғарыда айтылған себептерге сәйкес, сәйкес салық органдары келісімдік ережелер мен салық заңнамасының талаптарын басқаша түсіну тәуекелі сақталады.

Осының нәтижесінде қосымша салық міндеттемелері пайда болулары мүмкін. Алайда, жоғарыда айтылған бірқатар белгісіздіктердің себебінен, қандай да бір мүмкін болатын қосымша салық міндеттемелерін есептеу кезінде, Басшылыққа салық міндеттемелерінің, сонымен қатар оларды төлеу үшін Компания жауапкершілік тартатын пенялар мен айыппұлдардың қаржылық эффектін бағалау тиімді емес, егер мұндайлар болса.

(ә) Сақтандыру

Қазақстан Республикасының сақтандыру нарығы даму сатысында, ал басқа елдерде кеңнен таралған көптеген сақтандыру түрлері Қазақстанда әлі де қол жетімді емес. Қолданыстағы сақтандыру елеулі шығындар болған жағдайда толық өтемді қамтамасыз етпейді.

(б) Сот арыздары

Әдеттеп қызмет барысында Компанияға қарсы соттық қуынымдар орын алуы мүмкін. Басшылық осындай өрекеттер мен талаптардан туындайтын түпкілікті жауапкершілік, егер болса, Компанияның қаржылық жағдайына және нәтижелеріне әсер ететін жағымсыз салдарға әкеп соқтырмайды деп санайды. 2022 жылдың 31 желтоқсанына Компания қандай да бір елеулі сот ісін жүргізуге қатысқан жоқ.

17. Байланысты жақтармен жасалатын операциялар

Байланысты жақтар мыналарды қамтиды:

- Негізгі басшылар;
- Акционерлер.

(а) Басшылық сыйақысы

Негізгі басшылар алған сыйақылар әкімшілік шығыстардың бір бөлігі ретінде жалақы шығындарына кіреді және 13.081 мың теңгені құрайды (2021: 12,586 мың теңге) (13 ескертуді қараңыз).

17. Байланысты жақтармен жасалатын операциялар, жалғасы

(ә) Байланысты тараптармен жасалған операциялар және қалдықтар

мың теңге	Акциянерлер	Негізгі басқару қызметкерлері
2022		
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек, кезең басына	3	—
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек, кезең ішінде алынғандар	(3)	—
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек, кезең соңына	—	—
Сақтандыру жарналары, жалпы сома	—	—
Қайта сақтандыруға берілгендерді шегергендегі сақтандыру жарналары	—	—
2021		
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, кезең басына	—	—
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, кезең ішіндегі есептелгендер	—	69
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, кезең ішінде алынғандар	—	(69)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, кезең соңына	—	—
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек, кезең басына	3	—
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек, кезең соңына	3	—
Сақтандыру жарналары, жалпы сома	—	69
Қайта сақтандыруға берілгендерді шегергендегі сақтандыру жарналары	(157)	(143)

(б) Байланысты тараптармен жасалған операциялар шарттары

Байланысты тараптармен жасалатын мәмілелердің бағалары мәміленің сипатына қарай тұрақты негізде анықталады.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері

Қаржы есептілігін даярлау кезінде, Компания есептілік саясатының төменде берілген негізгі принциптерін біртіндеп пайдаланған.

(а) Шетел валютасындағы операциялар

Шетел валютасындағы операциялар Компанияның функционалды валютасына, осы операциялардың жасалу күніне айырбас курстары бойынша қайта есептеледі. Есеп беру күніне шетел валютасымен берілген монетарлық активтер мен міндеттемелер, осы есеп беру күніндегі айырбас курсы бойынша функционалды валютаға қайта есептеледі. Шетел валютасында берілген және әділ құнмен бағаланатын монетарлы емес активтер мен міндеттемелер, әділ құнды анықтау күніндегі айырбас курсы бойынша функционалды валютаға қайта есептеледі, ал тарихи құны бойынша бағаланатындар — мәліме күніне. Қайта есептеу кезінде пайда болатын курстық айырмашылықтар, табыстар мен шығындар туралы есептілікте мойындалады.

Қаржы есептілігін дайындау барысында келесі курстық бағамдар қолданылды:

	2022		2021	
	Жыл соңы	Орташа	Жыл соңы	Орташа
АҚШ доллары	462.65	460.48	431.67	426.03

(ә) Негізгі құрал-жабдықтар

Мойындау мен бағалау

Негізгі құрал-жабдықтар жинақталған амортизация мен құнсыздану шығындарын шегергендегі қайта бағаланған құны бойынша бағаланатын жер телімін, ғимараттарды және құрылыстарды есептемегенде, жинақталған тозу мен құнсызданудан болған шығындарды шегеріп тастағандағы құны бойынша көрсетіледі.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Құн құрамына активті сатып алуға тікелей байланысты шығындар кіреді. Шаруашылық тәсілмен жасалған немесе салынған активтердің құнына материалдар мен тікелей жұмыс күшінің құны, активті қолдану мақсатында жұмыс жағдайына келтіруге тікелей байланысты кез-келген басқа шығындар, сонымен қатар, заңтарғы демонтаж және жоюға, қолданыстағы алаңды қалпына келтіруге және қарыздар қатысты шығындар мен қарыздар бойынша капиталданған шығындар жатады. Тиісті жабдықтың функционалды ажырамас бөлігі болып табылатын сатып алынатын бағдарламалық жасақтама осы жабдықтың өзіндік құнына капиталдандырылады.

Егер негізгі құрал-жабдықтардың құрамы әртүрлі пайдалы қызмет мерзімінен тұратын жекелеген құрамдас бөліктерден тұрса, олардың әрқайсысы негізгі құралдардың жекелеген нысаны (маңызды құрамдас бөлігі) ретінде есепке алынады.

Негізгі құрал-жабдықтардың нысанының шығып қалуы кезіндегі табыс немесе шығынның кез-келген сомасы оның теңгерімдік құнымен шығып қалудағы түсімді салыстыру арқылы анықталады және таза табыстың немесе шығын құрамында «басқа кірістер» немесе «басқа шығындар» жолында нетто-негіз ретінде танылады.

Қайта бағалау

Жер телімдері, ғимараттар мен құрылыстар қайта бағалау күнінен кейін танылатын жинақталған амортизация мен құнсызданудан болған шығындарды шегеруден соң қайта бағаланған құн бойынша есептеледі. Қайта бағаланған активтің әділ құны мен оның теңгерімдік құны арасындағы айтарлықтай сәйкессіздіктерді болдырмау үшін қайта бағалау тұрақты негізде жүргізіледі.

Қайта бағалаудан болған құнның ұлғаюы, осы активтің бұрын кіріс пен шығыстарда көрсетілген құнның бұрынғы төмендеуін қалпына келтіру сомасын қоспағанда, өзге жиынтық табыста көрсетіледі. Бұл жағдайда активтің құнын ұлғайту сомасы кезеңнің табысына жатады. Қайта бағалаудан болатын құнның төмендеуі, негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалаудағы резервте көрсетілген бір актив бойынша бұрынғы құнның өсуіне қарсы азаюды тікелей есепке алуды қоспағанда, кірістер мен шығыстарда көрсетіледі.

Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалаудан резервтегі соманы бөлінбеген табысқа ауыстыру қайта бағаланған теңгерімдік құны мен активтің алғашқы теңгерімдік құны арасындағы айырмаға қатысты жүргізіледі. Қайта бағалау күнінде жинақталған амортизация активтің жалпы теңгерімдік құнынан шегеріледі. Босатылған жағдайда, шығарылатын активке жатқызылатын қайта бағалау сомасы бөлінбеген табыс құрамындағы негізгі құралдарды қайта бағалаудағы резервтен ауыстырылады.

Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау қорындағы сомаларды таратылмаған пайда құрамына жыл сайынғы жылжыту активтердың қайта бағаланған баланстық құнына сүйеніп есептелген амортизация сомасы мен активтердің бастапқы құнына сүйеніп есептелген амортизация сомаларының айырмасы есебіне жүргізіледі. Актив шыққанда қайта бағалау қорына кірпізілген сәйкес сома таратылмаған пайда құрамына жылжытылады.

Кейінгі шығындар

Егер Компания айтылған бөлікпен байланысты келешек экономикалық табыстарға ие болу мүмкіндігі жоғары болып, оның құнын сенімді анықтауға болатын болса, негізгі құрал-жабдықтардың нысанының бөлігін (маңызды компоненттің) ауыстырумен байланысты шығындар, осы нысанның баланстық құнын өсіреді. Ауыстырылған бөлігінің баланстық құны есептен шығарылады. Негізгі құралдардың жөндеу және қызмет көрсету арналған шығындары жиынтық (шығыс) табыс туралы есепте шеккен ретінде танылады.

Тозу

Тозу активтің пайдалы қызмет өту мерзімі ішінде оның қалдық құнына дейінгі біркелкі тәсіл арқылы есептеледі. Негізгі құрал-жабдықтардың болжамды пайдалы қызмет мерзімі:

- ғимараттар мен құрылыстар 18-30 жыл;
- көлік құралдары 7-9 жыл;
- өзге 2-10 жыл.

Негізгі құрал-жабдықтардың болжамды пайдалы қызмет мерзімі мен қалдық құны әрбір есептік күнге қайта қаралады.

(6) Материалдық емес активтер

Материалдық емес активтер - бұл, негізінен, Компанияның шектеулі мерзімі бар бағдарламалық жасақтамасы, және жинақталған амортизация мен құнсызданудан болған шығындарды шегергендеп (сатып алу құны және оны мақсатты пайдалану үшін активті дайындауға тікелей байланысты кез келген шығындарды қамтитын) құн бойынша есептеледі.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы**Амортизация**

Бейматериалдық активтердің пайдалы қызмет мерзімі 3 жылдан 7 жылға дейін. Амортизация барлық пайдалы қызмет мерзімі ішінде біркелкі тәсіл бойынша есептеледі.

(в) Құнсыздану

Ұзақ мерзімді активтердің теңгерімдік құнының құнсыздануын талдау оқиғалар немесе жағдайлардағы өзгерістер олардың теңгерімдік құнының өтелмейтіндігін көрсететін жағдайларда жүзеге асырылады. Егер құнсыздану белгілері бар болса, активтердің теңгерімдік құны олардың өтелетін құнынан асып кетуін анықтау үшін бағаланады. Бұл талдау, ақша түсімдерін жасамайтын активтерді қоспағанда, әрбір актив үшін бөлек орындалады. Бұл жағдайда талдау ақша түсімдерін жасайтын бөлімше деңгейінде жүргізіледі.

Активтің немесе ақша қаражатын жасайтын бөлімшенің теңгерімдік құны оның өтелетін сомасынан асатын болса, активті төмен бағамен көрсету үшін резерв қалыптастырылады. Құнсызданудан болған залалдарды (шығынды) қалпына келтіру кірістер мен шығыстар құрамында танылады.

Өтелетін соманы есептеу

Активтің өтелетін құны оны пайдалану құнының пайдалану құндылығының ең үлкен мөлшері және оны сату құнынан шегерілген активтің әділ құны ретінде анықталады. Активті пайдалану құндылығын бағалау кезінде күтілетін ақшалай қаражаттардың ағындары, осы активке тән ақша мен тәуекелдің уақытша құнының нарықтық бағасын көрсететін сапыты шегеруге дейін дисконттық мөлшерлемені қолданып, олардың ағымдағы құнына дисконтталады. Ақша түсімін өз бетінше жасамайтын активтердің өтелетін құны осы активке жататын ақша түсімдерін жасайтын бөлімшенің өтелетін құнының құрамында анықталады.

Құнсызданудан болған шығындарды қалпына келтіру

Құнсызданудан болған бұрынғы танылған шығын, егер өтелетін соманы анықтау үшін пайдаланылған бағалауда өзгерістер болған жағдайда, қалпына келтіріледі. Құнсызданудан болған шығын, егер құнсызданудан болған шығын мойындапмаса, активтің теңгерімдік құны тозу немесе амортизацияны шегеруден кейін анықталған теңгерімдік құннан аспайтын деңгейде қалпына келтіріледі.

(г) Ақша қаражаттары

Ақша қаражатына талап ету бойынша қол жетімді және құнның өзгеруінің елеусіз тәуекеліне ұшыраған банктердегі ақша қаражаты және кассадағы қолма-қол ақша кіреді.

(г) Банк салымдары

Өз қызметі кезінде, Компания банктерге орналастыру күнінен бастап үш айдан артық уақытқа салымдарды орналастырады. Белгіленген өтеу мерзімі бар кредиттік мекемелердегі қаражаттар, кейін амортизацияланған құн бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, бағаланады. Белгіленген өтеу мерзімі жоқ қаражаттар, бастапқы құны бойынша есептеледі. Кредиттік мекемелердегі қаражаттар құнсыздану резервін шегеріп тастап, есептеледі.

(д) Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек

Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек сақтандыру кезеңі келген кезде мойындалады және ол төленген қаражаттардың әділ құны бойынша алғашқы реттік мойындау кезінде бағаланады. Алғашқы реттік мойындаудан кейін, сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдану арқылы амортизацияланған құнмен бағаланады. Егер оқиғалар мен жағдайлар баланстық құнның орнына келмеу мүмкіндігін көрсетсе, ал құнсызданудан болатын шығын кезең шығындарына жатса, сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің баланстық құны құнсыздануға байланысты тексеріледі.

Қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешекке негізінен, сақтандыру компанияларынан да, сақтандыру бойынша берілген міндеттемелер бойынша қайта сақтандыру компаниялардан да берешек сомалар жатады. Қабылданған қайта сақтандыру бойынша жарналар, қайта сақтандыру бойынша қызмет түрлерінің сыныпталуын есепке ала отыра қайта сақтандыру негізгі қызмет болғандағы жағдайдағыдай, пайда деп мойындалады. Қайта сақтандырушылардың берешек сомалары, сәйкес қайта сақтандыру саясаттарымен бірлесе алатын жолмен және қайта сақтандыру келісіміне сәйкес бағаланады. Жіберілген жарналар мен қайтарылған шығындар жалпы негізде көрсетілген.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Құнсыздануға байтанысты бағалау, олардың құнсыздануына меңзейтін нақты жағдай туған кезде, қайта сақтандыру келісімдері бойынша барлық активтерге қатысты жүзеге асырылады. Қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек, тек Компания, келісімдердің шарттары бойынша, оған қатысты барлық сомаларды ала алмау мүмкіндігі бар болуы туралы нақты дәлел болған кезде, және осы сома сенімді бағаланатындай болса ғана, құнсызданады.

(е) Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешек

Тура сақтандыру бойынша кредиторлық берешекке сақтандыру төлемдері бойынша әлі өтелмеген берешек, өтелмеген сақтандыру сыйақылардың қайтарылуы мен комиссиялық төлемдер бойынша агенттерге берешек жатады.

Міндеттемелер фактілік берешектің төлемге (реттеуге) сомалары бойынша көрсетілген.

Қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешекке қайта сақтандырушылар мен брокерлер алдында, қабылданған қайта сақтандыру бойынша өтеуге тиісті шығындар бойынша берілген қайта сақтандыру мен міндеттемелерге жататын, таза қайта сақтандырушылық жарналар бойынша берешек жатады.

(ж) Қайта сақтандыру келісімдері бойынша активтер

Қалыпты қызметті орындау барысында Компания сақтандыру келісімдерін қайта сақтандыруға жібереді. Қайта сақтандыру келісімдері бойынша активтер қайта сақтандырушы компаниялардың берешек сомаларын өзіне қосады. Қайта сақтандырушылардан алынатын сомалар, қайта сақтандыру келісім-шартына сәйкес сақтандыру өтемдерін төлеу бойынша шығыстар сияқты бағаланады. Құнсыздануды тексеру, әр есеп беру күніне немесе есеп беру жылы бойы құнсыздану белгісі пайда болса, одан да жиірек жүргізіледі. Компания келісімдер шарттары бойынша өтелмеген сомаларды ала алмау мүмкіндігі туралы нақты дәлел бар болған кезде, және Компания қайта сақтандырушыдан қабылдайтын сомаларға әсер ету сенімді бағалана алатын кезде, құнсыздану пайда болады. Құнсызданудан болатын шығын кірістер мен шығыстар туралы есептіліктерде есепке алынады.

Қайта сақтандыру келісімдері бойынша пайда немесе шығын бірден келісім-шартқа қол қойыпған күннен басталған кезеңнің пайдасы мен шығынына жатады және олар амортизацияланбайды.

Қайта сақтандыруға жіберілген келісімдер, Компанияны сақтандырушылар алдында оның міндеттемелерінен босатпайды.

Кәдімгі қызмет кезінде Компания, мүмкін болған жағдайда, өзіне мүлкітік сақтандыру келісімдері бойынша қайта сақтандыру тәуекелін алады. Қабылданған қайта сақтандыру бойынша жарналар мен шығындар, қайта сақтандыру бойынша қызмет түрлерінің сыныпталуын есепке ала отыра, қайта сақтандыру негізгі қызмет деп саналатындай, пайда мен шығын деп есептеледі.

Қайта сақтандыру бойынша міндеттемелер – қайта сақтандырушы компаниялардың алдындағы берешек сомалар болып табылады. Өтеуге жататын сомалар қайта сақтандыру келісімдеріне сәйкес бағаланады.

Жіберілген және қабылданған қайта сақтандырулар үшін, жарналар мен шығындар жалпы сумада көрсетілген.

Қайта сақтандыру бойынша активтер мен міндеттемелерді мойындауды тоқтату, келісімдік міндеттемелер орындалған немесе уақыты өткен кезде немесе келісім басқа жаққа берілген кезде, жүзеге асады.

(з) Сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер**Жалпы сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер**

Жалпы сақтандыру келісімдері бойынша міндеттемелер, мәлімденген немесе мәлімденбегеніне тәуелсіз, есеп беру күніне барлық болған, алайда реттелмеген шығындардың есептілік қорытынды құны, шығындарды реттеуге кеткен сәйкес шығындармен бірге, және құтқарылған мүлік пен басқа да қалпына келтірулердің күтілетін құнын шегерілуіне негізделген. Хабарландыруда және шығындардың кейбір түрлерін реттеуде ұзақ кідірістер болуы мүмкін, осылайша есеп беру күніне олардың қорытынды құны туралы, әсіресе бизнес тәуекелдері, табиғатты қорғау тәуекелдері және қоршаған ортаны ластаумен байланысты тәуекелдер бойынша міндеттемелерге қатысты, сенімді болуға болмайды.

Шағымдарды реттеу жөнінде шығындар мен шығындар бойынша резервтер, болып кеткен, алайда өлі реттелмеген шығындар бойынша шағымдарды реттеу жөнінде шығындар мен шығындарды өтеу үшін құрылады. Шағымдарды реттеу жөнінде шығындар мен шығындар бойынша резервтер екі категорияға бөлінеді: мәлімденген шығындар бойынша резерв және болып кеткен, бірақ мәлімденбеген шығындар бойынша резерв (ары қарай – «БМЗР»).

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Мәлімденген шығындар бойынша резервтер, осындай наразылықтарға жататын резервті түзету бойынша шығындарды қоса алғанда, осы шағымдарға сәйкес жасалатын келешек төлемдер бағалауларына негізделген. Осы бағалар факттер мен міндеттемелер негізінде, резервті құру сәтінде қол жетімді әрбір нақты жағдай бойынша жүргізіледі.

Бұл бағалар, жалпы сақтандыру бойынша резервтерді құру тәжірибесінің және нақты шағымдар түрінің сипаты мен бағасын білу негізінде, шағымдарды реттеу бойынша бөлім мамандарының себептелген ойын көрсетеді. Нақты жағдайлар бойынша резервтер реттеу үрдісі бойы үнемі қайта бағаланып отырады, және жаңа ақпарат келуіне байланысты, түзетулер енгізіледі.

БМЗР болған, бірақ әлі Компанияға мәлімденбеген шығындардың есептік құнын мойындау үшін құрылады. Мәлімденген шығындар бойынша резервтер сияқты, БМЗР де шағымдарды соңына дейін реттеу үшін қажет болатын шығындарды есепке ала отыра, есептік шығындарды мойындау үшін құрылады. Егер оқиға туралы ештеңе белгісіз болса, Компания қазіргі кезде бар тенденцияларға түзетілген өзінің бұрынғы тәжірибесіне және кез келген басқа орынды факторларға сүйенеді. БМЗР қорытынды реттеудің күтілетін құны мен шағымдарды басқару шығындарының актуарлы және статистикалық болжамдарының негізінде бағаланады. Сараптамалар, келешек оқиғаларды болжау сәтіне белгілі факттер мен жағдайларға, келешек инфляцияның бағалауына, және басқа да әлеуметтік және экономикалық факторларға негізделген. БМЗР болжауы кезінде пайдаланған факторлар мысалдарына шығындар жиілігінің тенденциясы, «ауырлық» деңгейі және есепте уақыт бойынша тұрып қалуды мойындау жатады. БМЗР периодты түрде сарапталады және қосымша ақпарат пен фактілі түрде мәлімденген шығындар туралы ақпараттың түсуіне байланысты қайта қарастырылады.

БМЗР-да және болған, алайда реттелмеген шығындар резервінде қайта сақтандырушының үлесі, болған сақтандыру жағдайларына қатысты ретроспективті қолданыла алуы мүмкін қайта сақтандыру шарттарының негізінде есептеледі.

Еңбек сіңірілмеген жарналар бойынша резерв

Алынған жарналардың келесі кезеңдерге қатысты, дәнекершілерге төленетін комиссияны қоса алғандағы бір бөлігі, еңбек сіңірілмеген жарна ретінде кейінге қалтырылады. Еңбек сіңірілмеген жарналар бойынша резервтегі өзгеріс, кіріс тәуекелдің бар болу кезеңі бойы мойындалу үшін, кірістер мен шығыстар туралы есептіктерде көрсетіледі.

Еңбек сіңірілмеген сақтандыру жарналардағы қайта сақтандырушының үлесі қайта сақтандыру бойынша келісімдер шарттарына негізделген.

(и) Мерзімі шегерілген аквизициялық шығындар

Келесі қаржылық кезеңдерге қатысты болатын сақтандыру бойынша жаңа келісімдерге ие болуды және/немесе сақтандыру бойынша қолда бар келісімдерді жаңартуды қамтамасыз ету үшін, қаржы кезеңі бойы болған барлық қосымша шығындар келешек кезеңдерге, олардың келешек пайдаларынан өтеуге тиіс болатын мөлшерде, орын ауыстырылады. Мерзімі шегерілген аквизициялық шығындар, келісімнің өз күшінде болу кезеңі бойы біркелкі капиталданып, амортизацияланады және олар өзге активтердің құрамында көрсетілген. Барлық басқа аквизициялық шығындар, олардың болу уақытына байланысты кезең шығындарына жатады.

(к) Жалға алу

Компания жалға алушы ретінде

Шартқа отыру кезінде Компания жалпы шарт немесе оның жекеленген бөліктері жалгерлік шартқа жататындығын бағалайды. Компания, қысқа мерзімді жалгерлік пен төмен бағалы активтерді жалдауды есептемегенде, активті пайдалану құқығын және барлық жалгерлік шарттар бойынша жалгерлік міндеттемелерін анықтайды. Осындай жалгерлік шарттар бойынша Компания жалгерлік төлемдерді жалгерлік мерзім ішінде тура төсіп арқылы операциялық шығындар құрамында анықтайды.

Жалгерлік міндеттемелер қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін қолдану арқылы жалдау төлемінің көптірілген құны бойынша анықталады. Жалгерлік басталғаннан кейін жалгерлік бойынша міндеттемелердің теңгерімдік құны дисконттың амортизациясын көрсету үшін өседі де, төленген жалгерлік төлемдер сомасына азаяды. Сонымен қатар, Компания жалгерлік шартының өзгеруін көрсету үшін жалгерлік міндеттемелерді қайта бағалайды.

Активті пайдалану құқығы, жалгерлікті ұйымдастырудың тікелей шығындарын шегер отырып, тиісті жалгерлік міндеттемелер, жалгерлік кезінде немесе жалгерлікке дейін төленген төлемдерден тұратын бастапқы құн бойынша танылады. Жалгерлік басталғаннан кейін пайдалану құқығы есептелген амортизация мен құнсыздануды шегеріп, құны бойынша бағаланады.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Қандай да бір мелшерлемеге немесе индекске бағынбайтын өзгермелі төлемдер жалгерлік міндеттемесі мен активті пайдалану құқығының бастапқы бағалауында ескерілмейді. Осындай төлемдер төлемдерді қажет ететін шарт немесе оқиға туындаған кезеңде операциялық шығындар құрамында танылады.

Бірнемесе бірнеше жалгерлікке жатпайтын бөліктері бар жалгерлік шарттар үшін Компания жалгерлік емес бөліктерді ажыратпайды және біркелкі жалгерлік шарт ретінде қарастырады.

(к) Провизиялар

Провизияларды, егер Компания өткен оқиғаның нәтижесінде заңды немесе жүктелген міндеттемеге ие болса және мойындалған міндеттемені орындау үшін экономикалық ресурстардың шығуы талап етілетін болса, және оның құны дұрыс бағаланса, бекітуге болады. Егер ақшаның уақытша құнының әсері айтарлықтай болса, провизиялар ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағамын, егер орынды болса, осы міндеттемеге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі мөлшерлеме бойынша келешектегі ақшалай қаражатты дисконттау арқылы есептелінеді. Дисконттау пайдаланылған жағдайда, уақыт өткеннен кейін провизиялар сомасының ұлғаюы қаржыландыру шығыстары ретінде танылады.

(л) Зейнеткерлік міндеттемелер

Компанияда жұмыс берушіден және қызметкерден жалақыдан белгіленген сыйақы мөлшерлемесі бойынша есептелген ағымдағы шегерімдерді талап ететін Қазақстан Республикасының мемлекеттік зейнетақы жүйесіне қатысудан басқа, қосымша зейнетақы жоспарлары жоқ.

(м) Қаржы құралдары

Тану

Қаржы активтері мен міндеттемелері, егер ол келісімшартқа қатысушы болып табылса, қаржылық күй-жай туралы есепте танылады.

Қаржылық активтер мен міндеттемелердің өзара есебі қаржылық күй-жай туралы есептегі жиында көрсетілгендей, танылған сомаларды өзара есептеу заңды бекітілген құқығы бар және таза табыс/шығыс тәсілі бойынша немесе бір уақытта міндеттемелерді өтеп, активті сату ниеті бар жағдайда жөзеге асырылады.

39 ХБЕС ережелеріне сәйкес, жағдайларға байланысты, қаржылық активтер пайда мен шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтерге: заемдар мен дебиторлық берешек; өтелуге дейін ұсталынатын инвестициялар; және сатуға арналған қолда бар инвестицияларға сыныпталады. Есептілікте бастапқы мойындау кезінде қаржылық активтер әділ құны бойынша бағаланады. Егер инвестициялар пайда мен шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер ретінде сыныпталмаса, онда есептілікте көрсету кезінде, олардың әділ құнына олармен тікелей байланысты келісім-шарт бойынша шығындар қосылады. Қаржы активтерінің есептілігінде бастапқы ретте көрсету кезінде, Компания оларға сәйкесінше категория береді, және кейін, төменде сипатталған белгілі бір жағдайларда, қаржы активтерін қайта сыныптай алады.

Мойындау күні

Қаржы активтерін сатып алу және сату бойынша барлық стандартты операциялар келісім-шарт күніне, яғни Компания активті сатып алуға өзіне міндеттеме алған күнге, мойындалады. Стандартты сатып алулар мен сатулар дегеніміз – әдетте нарықта қабылданған нормалар немесе ережелермен бекітілген, кезең бойы жеткізіп тұруды талап ететін, қаржы активтерін сатып алу мен сату.

«Бірінші күндік пайда»

Егер белсенді емес нарықтағы келісім бағасы бақыланып отырған ағымдағы нарықтық әділ құнынан бірдей құралдар бойынша ерекшеленсе, немесе бастапқы параметрлері тек бақыланатын нарықтардан келген ақпаратты ғана қосатын бағапау әдістемесіне негізделсе, онда Компания сол мезетте кірістер мен шығыстар туралы есепте келісім бағасы мен әділ құн (ары қарай – «Бірінші күндік пайда») арасындағы келісімнің айырмашылығын мойындайды. Жабық ақпаратты қолданған жағдайда, үлгілер негізінде анықталған келісім бағасы мен құн арасындағы айырмашылық, кірістер мен шығыстар туралы есепте, тек егер бастапқы мәліметтер бақыланатын болған кезде немесе қаржылық құралды мойындауды тоқтату кезінде ғана мойындалады.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Бағалау

Қаржы активтерін және міндеттемелерін бастапқы тану кезінде олар төленген немесе тартылған өтемақы ретіндегі, сондай-ақ мәміле бойынша тікелей шығындарды қоса алғанда, әділ құны бойынша бағаланады. Бастапқы тану кезінде табыс немесе шығын, бастапқы тану кезінде тікелей капиталда танылған иеленушілерге (иеленушілерден алынған) қарызды, табыс пен шығынды есепке алмағанда, кірістер мен шығыстарда танылады. Бастапқы танудан кейін, иеленушілерге берілген қарыздар тиімді пайыздық мөлшерлеме өдісін қолдана отырып амортизация құны бойынша бағаланады.

Бағаланған әділ құнды анықтау кезінде инвестицияларды мәміле жасапған күнгі нарықтық бағамдары бойынша бағалайды. Белсенді нарыққа салынған инвестициялардың бағалары болмаған кезде, олардың әділ құны ұқсас сауда-саттық құралдарының нарықтық бағаларын пайдалана отырып анықталады.

Тануды тоқтату

Қаржылық активті тануды тоқтату, егер Компания активке қатысты шарттық құқықтарды бақылауды жоғалтса, тоқтатылады. Бұл жағдай құқықтар іске асырылған, берілетін немесе күшін жойған кезде орын алады. Қаржылық міндеттемелерді тану оны өтеген жағдайда тоқтатылады.

Қаржы активтерінің құнсыздануы

Есептілігі амортизациялық құн бойынша жүргізілетін кредиттік мекемелердегі қаражаттарға қатысты, Компания жеке маңызды қаржылық активтер үшін объективті құнсыздану белгілерінің бар болуын алдымен жеке негізде бағалайды, және жеке түрде маңызды болып табылмайтын қаржылық активтер үшін жеке негізде немесе бірге бағалайды. Егер Компания жеке негізде бағаланған қаржылық актив бойынша құнсызданудың объективті белгілері жоқ деп шешсе, ол маңызды ма, жоқ па екендігіне тәуелсіз, Компания бұл активті кредиттік тәуекелдің ұқсас сипаттары бар қаржылық активтер тобына қосады да, оларды жинақталған негізде құнсыздануға бағалайды.

Есептілігі амортизациялық құн бойынша жүргізілетін кредиттік мекемелердегі қаражаттарға қатысты, Компания жеке маңызды қаржылық активтер үшін объективті құнсыздану белгілерінің бар болуын алдымен жеке негізде бағалайды, және жеке түрде маңызды болып табылмайтын қаржылық активтер үшін жеке негізде немесе бірге бағалайды. Егер Компания жеке негізде бағаланған қаржылық актив бойынша құнсызданудың объективті белгілері жоқ деп шешсе, ол маңызды ма, жоқ па екендігіне тәуелсіз, Компания бұл активті кредиттік тәуекелдің ұқсас сипаттары бар қаржылық активтер тобына қосады да, оларды жинақталған негізде құнсыздануға бағалайды.

Егер құнсызданудан болатын шығындардың пайда болуының объективті дәлелдері болса, шығын сомасы активтердің баланстық құны мен ақша қаражаттарының бағаланған келешек ағымдарының (ол заемдар бойынша күтілетін, бірақ әлі болмаған, келешек шығындарды есепке алмайды) құны арасындағы айырмашылығы болып табылады. Активтің баланстық құны резерв шотын қолдануға байланысты төмендейді де, шығын сомасы кірістер мен шығыстар туралы есепте мойындалады. Пайыздық пайдалар, актив бойынша алғашқы реттік тиімді пайыздық мөлшерлеме негізінде, төмендетілген баланстық құнмен есептеле береді. Заемдар мен сәйкес резерв, егер өтеудің нақты перспективалары болмай, барлық қамтамасыз етілу Компанияға өткізіліп немесе берілген болса, тізімнен шығарылады. Егер келесі жылы құнсызданудан болған құны төмендетілген шығындар сомасы, құнсызданудан болған шығындар мойындалғаннан кейін орын алған оқиғамен байланысты өссе немесе кемісе, бұдан бұрын мойындалған құнсызданудан болған шығындар сомасы, резерв шотын түзету арқылы, өседі немесе кемиді. Егер бұрынырақ тізімнен шығарылған сомалар, кейін орнына келтіріліп жатса, онда орнына келтіру сомасы кірістер мен шығыстар есебінде көрсетіледі.

Өтелуіне дейін ұсталынатын инвестициялар

Белгіленген немесе анықталынатын төлемдері және белгіленген өтеу мерзімі бар туынды эмес қаржы активтері, егер Компания оларды өтеу мерзіміне дейін ұстағысы келсе және ұстай алатын болса, өтелуіне дейін ұсталынатын ретінде сыныпталыды. Компания белгісіз уақыт бойы ұстайтын инвестициялар бұл категорияға жатпайды. Өтелуіне дейін ұсталынатын инвестициялар, кейін амортизациялық құн бойынша есепке апынады. Инвестиция құнсызданған жағдайда, сонымен қатар жарна немесе дисконт амортизацияланған жағдайда, кірістер мен шығыстар кірістер мен шығыстар туралы есептіктерде көрсетіледі.

Қарыздар мен дебиторлық берешек

Қарыздар мен дебиторлық берешек дегеніміз – белсенді нарықта айналымға түспейтін, белгіленген немесе анықталатын төлемдері бар туынды эмес қаржы активтері. Олар жедел түрде сатуға немесе жақын келешекте сатуға арналмаған, олар сауда құнды қағаздары немесе инвестициялар ретінде сыныпталмаған. Бұндай активтер тиімді пайыздық ме өдісін қолдана отыра, амортизациялық құны бойынша көрсетіледі. Мұндай активтер бойынша кірістер мен шығыстар, осындай активтердің шығуы немесе құнсыздануы кезінде, қатар жарна немесе дисконт амортизацияланған жағдайда, кірістер мен шығыстар туралы есептіктерде көрсетіледі.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы**Әділ құнды анықтау**

Есеп беру күніне олармен сауда жасау белсенді нарықта жүргізілетін қаржы құралдарының әділ құны – келісім бойынша шығындарды шегеріп тастаусыз, нарықтық котировкалардың немесе дилерлер котировкаларының (ұзын позициялар үшін сатып алуға котировкалар және сатуға котировкалар – қысқа позициялар үшін) негізінде анықталады.

Белсенді нарықта олармен сауда жасалмайтын басқа қаржы құралдарының әділ құны – сәйкес келетін бағалау әдістерін пайдалану арқылы анықталады. Бағалау әдістері таза келтірілген құн негізіндегі үлпні, бақыланып отырған нарықта бағалары бар ұқсас құралдармен сапыстыруды, опциондарды бағалау үлгілерін қосады.

Өзара есептесу

Таза сальдоны көрсететін қаржы активтері мен міндеттері бухгалтерлік баланста өзара есептесу, тек қана өзара есептесуді жүргізуге және активті жүзеге асыру міндеттемелерді реттеумен бір уақытта жасау ойы бар болғанда, заң жүзінде бекітілген құқық бар болған кезде орындалады.

Қаржы активтерін қайта сыныптау

Егер Компания енді сауда жасауға арналған ретінде сыныпталған туынды емес қаржы активтерін жақын келешекте сататын ойы болмаса, ол пайда немесе шығын арқылы төменде берілген жағдайлардың бірінде әділ құнмен бағаланатын қаржы активтері категориясынан қайта сыныпталуы мүмкін:

- жоғарыда көрсетілген кредиттер мен дебиторлық берешек анықтамаларына сай келетін қаржы активі, кредиттер мен дебиторлық берешек категориясына қайта сыныпталуы мүмкін, бұл егер Компания осы активті жақын келешекте немесе өтелуіне дейін ұстау ойы немесе мүмкіндігі болса болады;
- басқа қаржы активтері сатуға қолда бар немесе сирек жағдайда, өтелуіне дейін ұсталынатын категориясына қайта сыныпталуы мүмкін.

Қаржы активтері қайта сыныптау күніне олардың әділ құны бойынша бағаланады. Осыдан бұрын кірістер мен шығыстар туралы есепте берілген, кез келген кірістер мен шығыстар сторнирленбейді. Қайта сыныптау күніне қаржы активінің әділ құны – оның жаңа бастапқы және амортизациялық құны болады.

Алдын-ала төлем және есептелген кіріс

Алдын-ала төлем және есептелген кіріс, есеп беру күнінен кейін бір жыл бойы жүзеге асырылады деп күтілу себебінен, өзі шамамен олардың әділ құнына тең болатын, бастапқы құн бойынша есепке алынған сомаларды қосады.

(н) Табыс пен шығындар**Сақтандыру жарналарынан пайда**

Сақтандыру келісідері үшін, алынған жарналар полисті беру сәтіне есепке алынады да, пропорционалды түрде сақтандырудың толық кезеңіне салынады.

Еңбек сіңірілген сақтандыру сыйлықақылары есепті кезеңнің алдындағы 12 ай ішінде күшіне енген, есепті кезеңнің алдындағы 12 ай ішінде күшіне енген сақтандыру шарттары бойынша есепті күнге еңбек сіңірілмеген сыйлықақының таза резервінің шамасына азайтылған сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақылары ретінде есептеледі.

Жарналар сатылымдардан немесе басқа да жинақтаулардан комиссиялар мен салықтарды шегергенге дейін көрсетілген. Егер полистер жұмысы жарналардың түспеуі нәтижесінде тоқтатылса, онда барлық сәйкесінше аударылған, бірақ қызмет тоқтатылды деп есептелген күннен бастап, жарналарлар бойынша алынбаған пайда жойылады.

Сақтандыру бойынша қол қойылған жарналар жыл бойы жасалған келісім-шарттарды көрсетеді. Еңбек сіңірілмеген жарналар – бұл жыл бойы алынған жарналардың, есеп беру күнінен кейінгі сақтандыру бойы кезеңіне қатысты бөлігі. Еңбек сіңірілмеген жарналар әдетте күнделікті немесе ай сайынғы пропорционал негізде есептеледі. Дәнекершілер жинаған, бірақ әлі алынбаған жарналар, сақтандыру қызметінің бағаларының немесе өткен тәжірибе негізінде бағаланып, қабылданған жарналарға қосылады.

Күнделікті жұмыс барысында Компания, жалпы сақтандыру келісімдері бойынша қайта сақтандыру тәуекелдеріне жауапты болады. Қабылданған қайта сақтандыру бойынша жарналар мен шығындар, қайта сақтандырушының өнімінің сыныпталуын назарға ала отыра, қайта сақтандыру негізгі қызмет болғандай қарастырып, пайда немесе шығын деп мойындалады.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Аударылған сақтандыру сыйақылары

Өткізілген қайта сақтандыру бойынша есептелген сыйақылар қайта сақтандыру келісімшартын жасасқан кезеңде танылады және есеп беру күнінде сомаларды анықтау мүмкін болмаған кездегі бағалауды қамтиды. Сыйақылар қайта сақтандыру шартының мерзімі ішінде есептеледі және күнделікті пропорционалды негізде есептеледі.

Едәуір сақтандыру төуекелін өтемөйтін қайта сақтандыру шарттары тікелей қаржылық жағдай туралы есепте көрсетіледі. Олар қайта сақтандырушы ұстап қалуға тиіс қандай да бір сыйақылар мен төлемдерді қоспағанда, төленген немесе алынған қаражат негізінде танылған депонирленген активтер немесе қаржылық міндеттемелер болып табылады.

Комиссиялықтар мен жинақтар түріндегі пайда

Комиссиялықтар – олар алынған кезеңде, егер олар келешек кезеңдерде жасалатын қызметтерге жатпаса, пайда деп мойындалады. Егер бұл келешек кезеңдерде берілетін қызметтер үшін комиссиялықтар болса, олардың кейінге қалдырылып, табыстар пен шығыстар туралы есептілікте, келісім-шарт мерзімі бойы жасалатын қызметтер ретінде мойындалады.

Пайыздық пайда мен шығындар

Пайыздық пайда табыстар мен шығыстар туралы есептілікте шотқа түсуіне байланысты, активтің нақты пайдалылығын немесе қолданылатын тұрақсыз мөлшерлемені назарға ала отырып, мойындалады. Пайыздық пайдаға сонымен қатар жарнаның немесе дисконттың амортизациясы жатады.

Қаржы есептілігінде көрсетілген қаржылық активтің немесе қаржылық активтердің тобының құнсыздану себебінен, құнының төмендеуі жағдайында, пайыздық пайдалар, жаңа баланстық құн негізінде, бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені мойындауды жалғастыра береді.

Табыстар мен шығындар туралы есептілікте назарға алынған жүзеге асырылған табыстар мен шығындар

Негізгі құрал-жабдықтарды жүзеге асырудан болған жүзеге асырылған табыстар мен шығындар, сатудан түсетін таза кірістер мен бастапқы немесе амортизацияланған құн арасындағы айырмашылық ретінде есептеледі. Жүзеге асырылған табыстар мен шығындар, табыстар мен шығындар туралы есептілікте сату ісі жүзеге асқан кезде мойындалады.

(ң) Сыйақылар мен өтеулер

Сақтандыру бойынша шығындарға, олар мәлімденген немесе мәлімденбегеніне тәуелсіз жыл бойы болған претензиялар бойынша барлық шығындар, бұған қоса өткен жылдардың өтелмеген шығындарын түзету мен басқа да қайтаруларды және сақталып қалған мүліктің құнын шегеріп тастап, сақтандыру талаптарын реттеу бойынша шығындарды қоса алғандағы шығындар жатады.

Сақтандыру талаптарын реттеуге кететін шығындарға, сақтандыру талаптарын төлеу мен реттеуге қатысты болған ішкі және сыртқы шығындар жатады. Ішкі шығындарға шығындарды өтеу туралы талаптар бөлімінің барлық тура шығындары мен талаптарды қарастыру қызметіне тура қатысты жалпы және әкімшілік шығындарының көз келген бөлігі жатады.

(о) Табыс салығы бойынша шығыстар

Табыс салығы бойынша шығыстарға ағымдағы кезеңнің табыс салығы және кейінге қалдырылған салық кіреді. Табыс салығы бойынша шығыстар, тура капиталдың құрамындағы операцияларға қатысты бөлігінен басқалары, кірістер мен шығыстар туралы есептілікте көрсетіледі. Осы жағдайда, табыс салығы бойынша шығыстар капитал құрамында болуы мойындалады.

Ағымдағы табыс салығы кезең бойы салық салынатын пайдаға қатысты өтелуге тиісті, жұмыс істеп тұрған немесе есеп беру күніне жағдайына байланысты мән бойынша жұмысқа қосылған салық мөлшерлемелерінің негізінде есептелген, сонымен қатар өткен кезеңдер үшін табыс салығын төлеу бойынша міндеттемелер мөлшерлерінің барлық түзетулері бар салық сомасы болып табылады.

Кейінге қалдырылған салық, оларды қаржы есептілігінде көрсету мақсатында анықталатын активтер мен міндеттемелердің баланстық құны мен олардың салық базасының арасында пайда болатын уақыттық айырмашылық бөлігінде баланстық өдіс негізінде есептеледі.

Кейінге қалдырылған салық мөлшері, ағымдағы немесе есеп беру күнінің жағдайына өз күшіне енген заңдарға сүйене отыра, келешекте уақытша айырмашылықтарды қалпына келтіру көзінде қолданылатын салық мөлшерлемелерінің негізінде анықталады.

18. Қаржылық есептілік саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Кейінге қалдырылған салық активі, тек қана оған қарсы сәйкес шегерілетін уақыттық айырмашылықтар жүзеге асырылуы мүмкін. салық салынатын табысты алу мүмкіндігі жоғары болғанда ғана мойындалады. Кейінге қалдырылған салық активтерінің мөлшері әр есептілік күнінің жағдайына сарапталады да, сәйкес салық пайдаларын жүзеге асыру енді мүмкін болып табылмайтын бөлімінде төмендейді.

Егер ағымдағы табыс салығы бойынша біріне-бірі қарсы активтер мен міндеттемелер сомасын есептеуге заңды құқық бар болса, және олар салық салынатын бір кәсіпорыннан, немесе салық салынатын әр түрлі кәсіпорындардан бір салық органымен алынатын табыс салығына қатысты болса, бірақ осы кәсіпорындар ағымдағы салық міндеттемелерін нетто-негізде реттеуді мақсаттайды, әйтпесе олардың салық активтерін жүзеге асыру олардың салық міндеттемелерін өтеумен бір уақытта жүргізілетін болады, осы жағдайда ғана кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері өзара есептесіле алады.

19. Есеп бөру күнінен кейінгі жағдайлар

Есепті күннен кейін маңызды оқиғалар болған жоқ.